Prijs 11 Cts.

VRAAGT DIT BLAD
AAN DE KIOSKEN!

5e Jaargang Nr. 160
Zaterdag 12 September 1942

DE MISTHOORN

SOCIAAL-POLITIEK WEEKBLAD

Nadruk toegestaan, mits met volledige bronvermelding

UITGAVE STICHTING DE MISTHOORN
Hoofdredacteur: GEORGE KETTMANN JR.
Redacteuren: PIETER EMIEL KEUCHENIUS,
ERNST C. H. LOCHT en Dr. P. MOLENBROEK

Abonnementsprijs voor Nederland *f* 1.25 p. kw.; *f* 4.75 p. jaar. Buitenland *f* 6.— per jaar; alles franco per post. Losse nummers 11 cents. — Advertentietarieven op aanvraag. Redactie en Administratie PRINSENGRACHT 346, AMSTERDAM, Postbus 367, Telefoon 38895, Giro 322600

MEVROUW DE DIRECTRICE

Niet voor alles wat er in de Beweging gebeurt, kunnen wij de leiding verantwoordelijk stellen. Dit stellen wij voorop. Maar wel verwachten wij, dat deze leiding er dag en nacht voor zal waken, dat niet slechts met het woord, maar ook met de daad het nationaal-socialisme zuiver zal worden uitgedragen. Daardoor alleen is het mogelijk, er ons volk op den duur van te overtuigen, dat onze levensbeschouwing goed en gezond is, terwijl wat achter ons ligt verderfelijk was en daarom te gronde moest gaan. De Beweging moet ervoor zorgen, nieuwe menschen te kweeken; dat zal alleen gelukken, wanneer zij haar leden beproeft op hun strijdgeest, hun idealisme.

Hoe moeilijk dit is in een tijd, nu zij een zekere macht ontplooit, er voordeelen zijn te behalen en posten te bezetten, is duidelijk. Zij zal dan ook in de eerste plaats met zooveel felheid het socialisme moeten beleven, dat de omzichtige en gemakzuchtige burgers voor deze consequenties terugdeinzen. En zoo zal zij al haar leden moeten doordringen van het besef, dat kameraadschap geen liefdadigheid is, zoomin als het leiderschap dictatuur beteekent.

Wij zien ons verplicht kritiek te oefenen op het herstellingsoord „Sonnenheuvel" te Baarn, dat indertijd werd opgericht op kosten van 't fonds „Gezins- en Jeugdzorg" der NSB. Directrice is mevrouw Elings, die zich in haar optreden zoo weinig nationaal-socialiste betoont, dat de Beweging daardoor wordt geschaad. Om haar anti-Duitsche gezindheid is zij op zichzelf reeds niet te handhaven; er schijnt echter niet veel contrôle op deze tehuizen te zijn, daar anders ongetwijfeld al veel eerder moest zijn ingegrepen

De werking van het nationaal-socialisme hangt niet af van de mooie gebouwen en de welonderhouden tuinen, waarover men beschikt. De hoofdzaak is of degenen die de woordvoerders van het nieuwe willen zijn, zich zonder bijbedoelingen voor onzen strijd inzetten. Immers, het volk wordt altijd geboeid door een eerlijke overtuiging, de geestkracht van een mensch, die alles voor zijn ideaal over heeft. Dubbel erg is het daarom, wanneer iemand zijn positie misbruikt, om zichzelf te bevoordeelen, terwijl hij zich als nationaal-socialist voordoet. Hij is erger dan de pro-Engelsche plutocraat, die in het geniep den arbeid saboteert en de stemming tracht te bederven, want wij kunnen voor hem nog als verzachtende omstandigheid doen gelden, dat hij, opgevoed door een verjoodschte pers, jarenlang werd misleid — er is geen enkele reden om mild te oordeelen over iemand, die niet als vijand maar als vriend tot ons komt, terwijl hij door middel van ons ideaal zichzelf zoekt.

Een vrouw, die zich den schijn geeft nationaal-socialiste te zijn, terwijl zij woordelijk durft te zeggen: „Hoe eerder die groenjakken hier verdwijnen, hoe beter", is een gevaar voor de Beweging, die haar als lid handhaaft. Ook al weten wij, dat er meer „echte Nederlanders" zijn, die blind zijn voor de grootheid van het Duitsche volk, dat manhaft met zijn beste zonen de Germaansche ruimte vrijwaart voor een alles verwoestende invasie, wij mogen van ieder, die zich nationaal-socialist noemt, tenminste eischen, dat hij werkelijkheidszin heeft. Liefst zouden wij tot eisch stellen, dat ieder, die toetreedt tot de Beweging, bereid is te leven voor een ideaal, maar wellicht is dit wat te hoog gegrepen voor een volk, dat sinds een paar eeuwen gewend is geraakt aan zaken-doen, het beredeneeren van zijn kansen, zich tot gewoonte te maken „giving too little and asking too much". Zeker hebben wij weinig respect voor deze levensopvatting, maar wij kunnen ze in elk geval begrijpen: de overmacht der feiten zal veelal ook tot het inzicht kunnen dwingen! Maar wie ten overstaan van de werkelijkheid nog een emmer vuil water leegstort over hen, die naar het ras en dus naar geest en ziel kameraden zijn, mannen en vrouwen bovendien, die daarvoor niet schromen, den dood onder oogen te zien — zoo'n minderwaardig individu wenschen wij uit te stooten.

Reeds meermalen is ons gebleken, dat zij, die tot zulke ergerlijke anti-Duitsche uitlatingen in staat zijn, een geheime vrees kennen, dat zij straks niet waardig zullen worden bevonden voor de positie, welke zij innemen. Iets dergelijks zal hier ook bij „kameraadske" Elings het geval zijn. En tegelijk daarmee heeft zich de gezonde moraal zoodanig verwrongen tot een partij-geest, die in zijn brutale bekrompenheid doet denken aan het woord van den Engelschman „Right or wrong my country". Immers, zij zal zich vermoedelijk voor een goed lid der Beweging houden, dat zij de lijfwacht heele boterbonnen toestopt, verkregen van de distributie-kaarten der patiënten, waarvan de bonnen niet in omloop mogen komen. Aan den eenen kant ontvangt zij dus een extra-toewijzing vóor degenen, die op „Sonnenheuvel" worden verpleegd en aan den anderen kant stelt zij tegelijk anderen in de gelegenheid op de bonnen levensmiddelen te halen.

Wij komen tot het vermoeden, dat zij hiermede de Beweging van dienst wil zijn, omdat het herstellingsoord zelf een groote bonnen-schuld heeft; wat zou dus meer voor de hand liggen dan met deze bonnen den achterstand bij de leveranciers in te halen? Maar in plaats daarvan bedenkt zij het hoofdkwartier, wellicht ook met de bedoeling, daardoor in een goed blaadje te blijven. Dit alles speelt zich af achter den rug der verpleegden, die zich met Mussert voor ons volk willen inzetten, zooals b.v. de vrouw uit Amsterdam-West, die in haar buurt zooveel van de terreur te lijden had, dat zij er een schedelbreuk bij opliep.

In dit no. vertelt de Jordaner ons in sobere bewoordingen van het echtpaar Balk; welk een schrijnende tegenstelling vormt de stille heroïek van den „kleinen man" met het ingebeelde kleinburgerlijke machtsvertoon van de mevrouw, die geen kameraadske wil heeten en voortdurend nadrukkelijk verklaart, dat zij de directrice is. Men moet ons niet misverstaan: wij achten het zéér goed mogelijk, dat menschen uit totaal verschillend milieu schouder aan schouder voor één ideaal staan. Wij zouden eenvoudig geen nationaal-socialisten zijn, wanneer wij niet in deze werkelijkheid geloofden. Maar voorwaarde is dan ongetwijfeld, dat wij onszelf, op welke plaats wij ook gesteld zijn, arbeiders weten.

Hoe vaak reeds hebben wij in den loop der jaren de typische arbeidersvijandige geestesgesteldheid leeren kennen, welke een onvervaard strijder voor het socialisme heimelijk als marxist doodverfde. Er waren zeker nog strijdbare arbeiders genoeg, die geen bedeeling wenschten, geen medelijden, maar zich in hun nood gesterkt voelden door een blijk van kameraadschap, ook al waren die kameraden welgesteld. Onverdraaglijk was hun steeds weer die nationaal-liberale minzaamheid van menschen, die „goed" wilden doen met wat afgedragen kleeren of een karweitje. En zoo is het noodzakelijk, dat vooral de „kameraadschapszorg" in de Beweging door de arbeiders zèlf wordt ter hand genomen: beter dan anderen kennen zij de nooden.

Voor nationaal-socialisten is het onduldbaar, dat er — zooals op „Sonnenheuvel" geschiedt — verschil wordt gemaakt tusschen verpleegden, die er financieel goed voorstaan, en ànderen, die al blij mogen zijn, dat er ook voor hen wordt gezorgd.

Mevrouw Elings acht het de gewoonste zaak van de wereld, dat het familiebezoek van betalende patiënten koffie of soep meekrijgt; zelfs komt het voor, dat ze blijven mee-eten. De ànderen zijn van dergelijke voorrechten uitgesloten. Wanneer iemand uit Rotterdam een patiënte komt opzoeken, die inmiddels naar het ziekenhuis moest worden overgebracht, dan wil de zuster, omdat het stortregent, hem zoolang laten wachten. Maar de directrice geeft order, hem weg te sturen. Dergelijke voorvalletjes doen wel uitkomen, welke sfeer daar heerscht — een sfeer, die men bij het liefdadigheidsgedoe van de democratie placht aan te treffen. Zeker zullen vele kameraden, die spontaan het fonds „Gezins- en Jeugdzorg" steunden, zich moeilijk kunnen indenken, dat een herstellingsoord van de Beweging aldus wordt geleid. Waar verwacht men juist eerder dan hier het warm kloppende hart van het nationaal-socialisme, de kameraadschap voor allen, die streden en offerden in eenvoudige trouw?

En inplaats daarvan neemt mevrouw Elings het er goed van, weet haar man ook aan een betrekking op „Sonnenheuvel" te helpen, zoodat hij (overigens tegen de regelen in) nu ook daar zijn maaltijden meekrijgt. Geen wonder, dat mevrouw haar personeel het zingen van Duitsche liederen verbiedt: zij wil niet worden herinnerd aan het front der socialisten, aan hen die in harde tucht de gemeenschap dienen!

Handelaars in Godsdienst sollen met God

Men hoeft maar een hervormde of gereformeerde periodiek open te slaan om te stuiten op diverse uitingen van onchristelijkheid in deze o zoo en Ozo-vrome bladen, die nu eenmaal het monopolie der christelijkheid, der beschaving, der wetenschap, der moraal, enz. voor zich opgeëischt hebben en daarom meenen op joodsche wijze uit duizelingwekkende hoogte te mogen afgeven op de dwaze wereld, het heidendom en alles wat aan hun voeten niet neervalt. Men hoore De Standaard van 28 Aug.: „Doch, hoe machtig de wijsheid der wereld moge zijn, één ding vermag zij niet: den mensch te brengen tot de kennis van God". (Dat vermag de dominee doctorandus in de theologie alleen!) „Hij mag zoo hoog stijgen als hij kan, tot den lichtglans Gods komt hij niet; hij mag zoo diep dalen als hij wil, maar aan de werkelijkheid Gods raakt hij nooit; hij mag zijn weg van onderzoek en redeneering zoo ver voortzetten, als even mogelijk is, maar nimmer voert die weg tot God" (dien kennen alleen de diep-dalers, hoog-stijgers en ver-redeneerders, de bergbeklimmers, de helbezoekers en de diepzee-onderzoekers van het Nieuwe Verbond van Jahweh met de Griffermeerden, enz.) „Tot den levenden God wel te verstaan" (is er ook een doode God?). „Op deze wijze kan men hoogstens tot een afgod komen, product van des menschen denken en in wezen niet verschillend van die afgoden, die product zijn van des menschen hand." (Wij moeten zeer erkentelijk zijn voor deze bekentenis: want wat voor product is die God anders, die in tallooze theologische geschriften wordt ontleed en beschreven en waarvan men toch zoo ontzettend veel voorwendt te weten!). „Tot den levenden, den werkelijken God voert nu eenmaal geen brug van ons menschelijk denken uit". (Zeer juist, dat hebben de Germaansche mystiekers dan ook altijd in practijk gebracht en zij hebben zich niet aan die anthropomorfische voorstellingen van al het goddelijke en zijn mysteries bezondigd, die schering en inslag zijn in de duizenden boeken der dominees, wier beroep de godsdienst is). „God is voor ons menschelijk denken de onkenbare, de onbereikbare." Zeer juist, maar waarom dan eeuwig in protestantsche en katholieke kranten, schoolbladen, enz. enz. enz. over Hem geschreven alsof hij kenbaar en bereikbaar was? Is het hoogmoedswaanzin, gouddorst of reclame voor de eigen zaak? Foei! Het laatste zou immers je ware heiligschennis en godslastering zijn! Zij fabriceeren alsmaar door geschriften en opstellen over het onbegrijpelijke, het eeuwig verborgene, met hetzelfde gemak en dezelfde vlugheid waarmede fabrieksproducten aan den loopenden band vervaardigd worden. Die geschriften vertoonen dan ook het minderwaardige dier producten. Zelfs het godsdienstig gevoel, de moraal en de stemming die er uit spreken, hebben niet het karakter van waarachtigheid en geestdrift, die het echt-vrome gevoel kenmerken, maar zij zijn hol, slap, geestloos en koud. Een krant is trouwens allerminst het middel om het waarachtig godsdienstig gevoel diep in een mensch in zeldzame, begenadigde oogenblikken, dat gevoel dat zoo edel en voornaam is, uit te drukken. Dat gevoel is te edel en te aristocratisch om als reclame-artikel, marktschreeuwerij, misbruikt te worden. Wat deze fabrikanten van en venters met het godsdienstige, met bijbelteksten, enz. altijd maar weer vergeten, is, dat de Godheid een zwijgzame macht is, die men niet alles in den mond kan leggen, wat men gaarne had, dat zij zou gezegd hebben!

Deze lieden moesten zich de woorden van Goethe in zijn Iphigenie auf Tauris eens in de ooren knoopen:

Es spricht kein Gott; es spricht dein eignes Herz.

En ook deze:

Sie (d.i. de goden) reden nur durch unser eignes Herz zu uns.

Niet door jodenboeken als het Oude Testament, op welks groote immoraliteit reeds door Multatuli werd gewezen, maar door ons eigen hart spreekt de Godheid tot ons en wel des te beter en zuiverder naarmate wij zuiverder het oude rasgebonden Germaansche levensgevoel in ons bewaarden. Maar de God van ons bloed zwijgt wanneer wij verjiddischt, d.i. vercommercialiseerd zijn en de O.W.-er-idealen de onze zijn geworden!

HET JEZUIETISCHE GEVAAR

Jezuieten als verjoodschers

(Van een bijzonderen medewerker)
(Slot)

In ons vorig artikel (zie „De Misthoorn" van 5 September j.l.) hebben wij gezien, hoe aardig de jezuietenorde de kunst van haar leermeester, het jodendom, heeft afgekeken, en hoe zij tot op den huidigen dag haar devies, waarin sprake is van doel en heiligende middelen en zoo, is trouw gebleven. Tevens zagen wij, dat tot zekere kringen bij onze zuiderburen nog steeds niet schijnt doorgedrongen te zijn, dat er tusschen het jezuietisme en het nationaalsocialisme geen synthese mogelijk is, omdat de *rassenleer* uiteraard geen meer diametrale tegenstelling kàn vinden dan het jezuietische *antirassisme*. Dat m.a.w. een jezuiet het nationaalsocialisme niet kan verdedigen zonder zichzelf als jezuiet den doodsteek te geven. En dit heeft de „geleerde pater" Stracke S.J. niet gedaan; integendeel, hij trad uitdrukkelijk als jezuiet op.

Helaas hebben wij moeten vaststellen, dat vele Vlaamsche en zelfs Nederlandsche nationaalsocialisten het trucje niet door hadden. Maar ja, wat niet is, kan nog komen. Van het standpunt b.v. dat de eerste wet van den stedebouw deze is, dat de kerk als symbool van het geestelijk gezag en het raadhuis als symbool van het wereldlijk gezag het stadsbeeld moeten beheerschen (historische uitspraak van een leidinggevend nationaalsocialist aldaar — let ook op de volgorde, waaronder de primaatseisch zich schuil houdt!) — wij herhalen: van dat standpunt tot het waarlijk volksche is een heele sprong. En dien kan niet iedereen zóó maar maken!

Wij willen nu terugkeeren naar de kern van onze beschouwing. Zooals o.a. in het werk „De Duivelsche Drieëenheid" van Ir. Dipl. Ing. J. van Roessel is betoogd, wist de jezuietenorde, dit alles verpestend ferment in onze samenleving, de oorspronkelijke christelijke kerk meer en meer te judaïseeren en in de richting harer (loyolaànsche) beginselen om te buigen.

Daarenboven kunnen wij thans, ter meerdere staving, datgene aanhalen, wat een autoriteit op dit gebied, Wilhelm Grau, hieromtrent zegt in het tijdschrift „Weltkampf", Afl. Jan.-Maart '42. Wij veroorloven ons uit dit klaar en overzichtelijk betoog, getiteld: „Stroomingen in het christelijke denken" het gedeelte over te nemen, dat ons hier belang inboezemt.

Na te hebben vastgesteld, dat tot en vooral in de 16de eeuw het volk en ook de kerk, in de groote lijn gezien, zeker niet pro-joodsch waren, begon in die eeuw, waarin de invloed van het jodendom in Europa het meest was beperkt „in toenemende mate een ontwikkeling, die van binnen uit zin en vorm van de duizenden jaren oude oplossing van het jodenvraagstuk op losse schroeven zette en ten slotte teniet deed", en na te hebben gewezen op Luther's aanvankelijke jodendienarij, die toen sterk afweek van de opvattingen, die er onder het volk heerschten, zegt Grau:

„Wat nu echter geschiedde, was van veel mee beslissenden aard. Thans werd met alle macht, uitgaande van een *nieuwe theologie*, een principieele ommekeer in de totale beoordeeling van het jodenvraagstuk, alsmede een Umwertung van de tot nog toe geldige jodenpolitiek geëischt. De grondgedachte, „dat Jezus Christus van geboorte jood was" — zoo luidt de titel van Luther's diep doorwerkende missiegeschrift van 1523, zou nu reëele en politieke beteekenis krijgen.

In de katholieke kerk is deze geestesstrooming gebonden aan den naam, die voor de inwendige ontwikkeling der kerk in de volgende eeuwen zonder twijfel de kracht belichaamt, welke haar den stempel opdrukte, *Ignatius van Loyola*. Hij is de geestelijke vader van een stelselmatige jodenmissie, waardoor zelfs alle tot nog toe bestaande kanonieke beperkingen, zooals het afgeven van vermogen van joodsche doopelingen, opzij werden gezet. Nog ingevolge den wensch van Loyola groeit uit de door hem geschapen tehuizen voor gedoopte joden in Rome het eerste pauselijke missiehuis. Het is zeer opmerkelijk, dat de geschiedenis van het Institutum Propagandae Fidei, welks werkzaamheid onverbrekelijk is verbonden aan het opnemen van het wildste rassenmengsel in de christelijke wereld, die tot op dat tijdstip een Europeesche wereld was, begint met de werving tot het winnen der joden in Rome in de 16de eeuw, onder den invloed van den stichter der Jezuietenorde. — De zorg voor den maatschappelijken bloei der pas-gedoopten staat in het middelpunt van Loyola's bemoeiingen. Nog tegen de overal heerschende opvattingen in schept hij een nieuwe denkwijze over de joden binnen het katholieke christendom, en hij bestrijdt de vijandige gezindheid tegen den jood als ongeoorloofd.

Hij heeft zich totaal overgegeven aan de gedachte „dat Jezus Christus een geboren jood is". Hij zou het als een bijzondere genade beschouwen, zoo zegt hij eenmaal tegen de verachters van het joodsche ras, indien hij van de joden had afgestamd, omdat men daardoor dichter bij den Verlosser en Zijne Moeder staat. — De gedoopte jood (Judenchrist) staat bij Loyola hooger dan de gewone christen, en het is geen toeval, doch het gevolg van deze principieele opvatting, dat het aandeel joodsch bloed in de jezuietenorde vooral in de jaren der oprichting buitengewoon hoog is.

Jacob Lainez, volbloedjood en eerste opvolger van den schepper der jezuietenorde, heeft met bijzondere toewijding de jodenmissionarische ideeën van Loyola opgenomen, en alles gedaan om de nieuwgedoopten als volkomen gelijkgerechtigden in de kerk te doen opnemen. Voordat in de ten einde loopende 18de en in de 19de eeuw in Europa om de staatsrechterlijke gelijkgerechtigdheid der joden werd gestreden, is sedert de 16de eeuw een scherpe strijd om de kerkelijke gelijkgerechtigdheid der vreemdrassigen uitgevochten geworden.

Alleen aan de omstandigheid, dat al deze pogingen, hoe diep en machtig zij ook bij het begin optraden, nog eenmaal sterk werden geremd, is het te danken, dat Europa in de 16de eeuw nog niet het onderspit delft bij dezen aanval op zijn antijoodsche houding.

Men mag er niet aan denken, wat destijds reeds zou zijn geschied, indien de „joodsch geneigde christenen" in de Roomsche Kerk zich ongehinderd hadden kunnen ontplooien, en indien niet Luther zelf voor zijn dwaling ware uitgekomen, indien niet hij met een waar fanatisme het joodsche gevaar had bezworen en bestreden. In Luther trekt zich nogmaals de duizenden jaren oude religieuze volksche weerzin tegen de joden tot een geweldige kracht samen. Hij wijst tenslotte zelfs de *poging* tot bekeering van de hand en hij eischt de algeheele verdrijving der joden.

Met deze opvatting van Luther, die ook inzake de rente op het standpunt van de meest extreme middeleeuwsche traditie stond, viel in de protestantsche orthodoxie de beslissing ten gunste van het voortbestaan der oude opvattingen betreffende de joden, ten gunste dus van het beginsel eener zuivere scheiding tusschen Europeesche christenen en joden. — De jood gold ook in de volgende twee eeuwen als vreemdeling, in luthersche staten zoowel als in katholieke. In het orthodoxe Lutherdom zoowel als tot nog toe in de oude Kerk waren dus (en nu oplette, lezer, want dit is van belang!) pro-joodsche stroomingen slechts als kettersche en sectarische opvattingen mogelijk. Ook de gedachte der jodenmissie was, — ondanks het feit, dat zij in een of anderen vorm in alle kerken aanwezig was — niet in staat de *orthodoxe* elementen in hun principieel en praktisch antijudaïsme van de wijs te brengen."

Tot zoover Wilhelm Grau, dien wij, met of zonder toestemming van de Societas, voor vol aanzien. Zijn nuchter en toch zoo scherp betoog zal velen onzer lezers een ruimer inzicht hebben verschaft in de twistvraag of Europa vroeger pro- dan wel anti-joodsch was. — En vooral zullen zij nu beter antwoord kunnen geven op de typisch-Germaansche vraag: „*Waarom?*".

Wij van onzen kant verheugen ons in deze volkomen bevestiging van datgene, wat wij steeds verkondigden, n.l. dat de jezuietenorde oorzaak is geweest van de verjoodsching der kerk, een verjoodsching, die vooral de laatste jaren ontstellende vormen heeft aangenomen.

In 1938 hebben wij — toen er voor de Orde en hare geestverwanten nog tijd en gelegenheid was *vrijwillig* schuld te bekennen en een anderen weg in te slaan, gewaarschuwd. De Mucker- en andere mannen hebben niet willen luisteren. In hun stompzinnigheid waanden de „geleerde" heeren zich almachtig, zelfs tegen het bloedgebonden ethos. Wij vermoeden, dat zij daarmee het oordeel over zichzelf hebben gesproken.

In elk geval — en dit mogen de geleerde heeren zich in de ooren knoopen —: met listigheden en trucjes, zooals b.v. de vertooning van Pater Stracke Esjee in Vlaanderen (en dit is nog een zeer plompe „manoeuvre") bel.zeren ze ons niet meer. **Ons niet!**

Dragers van een grootere idee

En hoe zij ge-schuwd worden

Het artikel „Het verlangen naa het Rijk" in „De Misthoorn" van vorige week heeft heel wat stof doen opwaaien, vooral naar aanleiding van de slotalinea:

De verwezenlijking van dit Groot-Germaansche Rijk zij het gemeenschappelijke doel, omdat **daarvan alles afhangt. Mèt Het Rijk zijn wij machtig, zònder Het Rijk zullen wij als Germanen en Nederlanders vergaan. Dit is het ook wat de aanhangers van de Rijksgedachte beseffen. Voor zoover zij in de vroegere NSNAP. georganiseerd waren, hebben duizenden zich als leden bij de NSB. opgegeven, om zich gedisciplineerd aan haar leiding te onderwerpen. Maar het is bedroevend, dat vastgesteld moet worden, dat men ze hier niet bepaald lust en dat ze niet voor betrouwbaar worden aangezien, zoolang zij hun liefde en verknochtheid aan den persoon van den Führer niet opgeven. Vier, vijf, zes en meer maanden heeft het geduurd, voordat deze menschen als lid werden aangenomen, terwijl oude vrijmetselaren en democraten met open armen zijn ontvangen. Laten wij toch niet uit het oog verliezen, dat het geheele Nederlandsche volk voor het nationaalsocialisme moet worden gewonnen. Op het oogenblik ziet het er helaas in het minst niet naar uit, dat de revolutie vorderingen maakt en reeds daarom is een waarachtige eensgezinde kameraadschap noodiger dan ooit.**

Uit de brieven, die bij onze redactie zijn binnengekomen, blijkt, dat men in de kringen der vroegere N.S.N.A.P.-ers en der nietgeorganiseerde nationaalsocialisten, die zich van meet af aan op het standpunt van een grootere Rijksgedachte hebben gesteld, zacht uitgedrukt, de houding der N.S.B. tegenover deze nationaalsocialistische kameraden niet begrijpt.

Een lezer uit Rotterdam schrijft:

Niet alleen dat het 5 à 6 maanden heeft geduurd voordat de **vroegere NSNAP.-ers in de NSB.** werden opgenomen — en hoe opgenomen — ik herhaal, niet alleen **dat zoovele kostbare maanden zijn verloren gegaan, maar U zoudt daar nog bij kunnen vermelden het groote aantal, dat door de NSB., zonder opgaaf van redenen, werd geweigerd.**

Oude kameraden, die den strijd van den beginne af aan hebben meegemaakt, kregen bericht, dat „op hun lidmaatschap geen prijs werd gesteld", om nog niet te spreken van de velen, die op hun aanvraag nimmer eenig antwoord hebben ontvangen.

't Gerucht gaat, (want officieel worden geen inlichtingen verstrekt) dat deze kameraden geweigerd worden wegens hun politieke activiteit van voorheen.

En dat de goede wil bij hem niet ontbreekt, blijkt wel uit de volgende zinsneden.

Ik ben het met U eens, dat het geheele Ned. volk voor de NSB. gewonnen moet worden, doch laat zij dan beginnen met de oude strijders te winnen, dan is zij al een groote stap in de goede richting.

Sinds de NSB. zich op leven en dood achter den Führer heeft geplaatst en zij er tenslotte toe is kunnen komen de Groot-Germaansche gedachte te aanvaarden, kan er niet zoo'n groote klove bestaan, of zij moet te overbruggen zijn.

Een Groninsche nationaal-socialist verklaart in een particuliere correspondentie, die aan ons werd doorgezonden:

Zoojuist lees ik in nummer 159, 5e jaargang, pag. 3, van de Misthoorn, dat het vier, **vijf**, zes en meer maanden geduurd heeft, voordat de vroegere leden der NSNAP. als leden in de NSB. werden opgenomen, terwijl oude vrijmetselaren en democraten met open armen werden ontvangen. Dit laatste is juist, het eerste volkomen onwaar. Die vroegere leden der NSNAP. zijn voor een groot deel **niet** opgenomen: men heeft ze niet **willen** opnemen.

Wil mij het genoegen doen, dit aan de redactie van De Misthoorn mede te deelen, liefst persoonlijk, indien U hiervoor den tijd vindt en haar verzoeken deze pertinente onwaarheid te rectificeeren.

Voor mij was het wachten van vier tot vijf maanden voldoende reden aan Utrecht mede te deelen, dat hiermede het bewijs geleverd was, dat ik niet welkom in de rijen der NSB. was.

Bij mij staat voorop karakter en goed fatsoen, al zou dit ook genoemd worden groningsche stijfkoppigheid.

Kam. J. Hommes te Groningen geeft ons verlof zijn ervaringen met vermelding van zijn naam te publiceeren. Wij doen dat, omdat hij met zijn ondervindingen niet alleen staat, zeker niet wanneer hij zegt, dat hij, „heden, na negen maanden wachten, nog aan den kant van den weg staat. Enkelen **(zeer weinigen)** hebben een voorloopige lidmaatschapskaart van de N.S.B. ontvangen, doch verder is het nog niet gekomen."

En hij vervolgt:

Voor een paar maanden werden mijn vrouw en ik ontboden op het districtskantoor der NSB. alhier, wegens onze aanmelding bij de NSB. Wij zijn er samen naar toe gegaan en kwamen voor den kringleider, een zekeren De Groot uit Groningen te staan, die ons een verhoor trachtte af te nemen alsof we voor den Rechter van Instructie zaten. Ik zeide hem daarop: „Alles wat U vraagt, staat op ons aanvraag-formulier."

Daarop deelde de kringleider ons het volgende mede: **„Er zijn leden van de NSNAP., die denken bij de NSB. binnen te kunnen komen, om er de lakens uit te deelen en er de Groot-Germaansche gedachte te verkondigen. Doch dit zeg ik U: de eerste, die daarover praat, wordt bij zijn nek gepakt en er direct weer uitgetrapt!"** Dat was ons begin. Vervolgens werd ons een circulaire voorgelegd, waarin stond, dat wij trouw aan Mussert moesten beloven, enz., hetwelk wij moesten onderteekenen. Ik vroeg hem daarop, of we bij onderteekening aangenomen waren als lid der NSB., waarop hij een formulier doorkeek en zei:

„Neen, op dit formulier staat dat aan Hommes geen voorloopige lidmaatschapskaart mag worden uitgereikt, dus met andere woorden: Hommes mag geen lid worden van de NSB., zijn vrouw wel." Hierop hebben we hem gezegd, dat we in dat geval bedankten, om te teekenen.

Terecht schrijft U, dat liever vrijmetselaars en democraten dan goede nationaalsocialisten worden aangenomen. Daarover kan ik U nog het volgende zeggen:

Ik ken al jaren een zekeren Th. Ferk... is, directeur van de Gasf... te Dokkum, vóór 1940 een felle strijder en lid van de Odd Fellows, die geregeld hier in Groningen de vergaderingen van de Odd Fellows kwam bezoeken. Nadat dit verboden was, heeft hij zich blijkbaar aangemeld bij de NSB. en is daar direct aangenomen als lid, want hij komt nu dikwijls hier in een uniform van de NSB. met sterren op de kraag. Zoo zitten nu de vroegere vrijmetselaars vooraan bij de NSB. en onze goede nationaalsocialistische kameraden worden aan den kant van den weg gezet; die willen ze niet. Ik hoop dat eindelijk deze kwestie eens grondig wordt opgelost en wij als **volwaardige** kameraden zullen worden opgenomen.'

Dat is een **greep** uit vele brieven. Het was in ingewijde kringen reeds lang bekend, dat allen, die Groot-Duitsch of Groot-Germaansch dachten, in de N.S.B. geen graag geziene gasten waren, en vaak niet als kameraden telden. Wij hebben hierover, ofschoon wij de geheele ontwikkeling met bezorgdheid hebben gadegeslagen, meer dan acht maanden lang gezwegen. Gebrek aan verantwoordelijkheidsgevoel zal men ons dus niet kunnen verwijten. Eenmaal echter moeten dergelijke zaken openbaar worden. Ook dàt eischt de verantwoordelijkheid. De toekomst van ons volk en deze landen gedoogt niet, dat er met strijdbare nationaalsocialisten **gespeeld** wordt door elementen, die getuige hun woorden en daden, **zuiver reactionair** zijn. Wat b.v. te zeggen van het volgende, ons medegedeeld door een Haagschen lezer, die het van de betrokken moeder zelf vernam:

Een NSB.-er, sedert twee jaren frontstrijder, kwam met verlof en ging met zijn moeder naar het Plein, waar een militair orkest speelde. Plotseling kwam een „kameraadske", die met Vova colporteerde, langs haar heen en hoorde, dat de frontstrijder in zijn uniform der Waffen-SS Nederlandsch sprak. Zij wendde zich tot den SS-man in zijn veldgrijs en zei hem: „Ik hoor, dat U Nederlander bent en geen Duitscher; dan diende U ook de Nederlandsche kleuren op Uw mouw te hebben en in het legioen te dienen." De moeder kwam tusschenbeide en antwoordde: „Mensch, waar bemoei je je mee, mijn man werkt in het Oosten, twee mijner zoons en mijn schoonzoon waren bij de Waffen-SS, voordat er een Nederlandsch legioen bestond!"

„Er bestaat bepaald bij de **goede** en **echte** N.S.B.-ers een zekere verachting voor hun kameraden bij de Waffen-SS", zoo eindigt deze brief.

Het is wel typeerend, dat onder de „goede en echte" N.S.B.-ers langzamerhand diegenen worden verstaan, die den treurigen moed hebben anti-Duitsche gevoelens te luchten. Wie, zooals wij, vèel in de P.O. verkeert en daar zijn oor te luisteren legt, weet, dat onder de lagere functionarissen een geest doorsijpelt, die een aanfluiting is voor deze volksche en nationaalsocialistische revolutie — een geest, die reactionair en anti-Duitsch is, maar vele malen gevaarlijker dan b.v. de geest van de Unie, omdat hij ons gebracht wordt onder het mom van „volksch", „nationaalsocialistisch" en „Duitschgezind".

Wij willen volstaan met de eenvoudige vermelding van f e i t e n, als hierboven is geschied. Wij willen nog geen conclusies trekken en geen oordeel vellen over hen, die verantwoordelijk zijn voor dezen gang van zaken. Wij doen dat echter in het vertrouwen, dat het ànders en bèter zal worden. Want ook w i j hebben verantwoordelijkheid, die ons zou kunnen dwingen een andermaal concreter te zijn.

SOLDATENABSCHIED

Laß mich gehn, Mutter, laß mich gehn!
All das Weinen kann uns nichts mehr nützen,
Denn wir gehn das Vaterland zu schützen!
Laß mich gehn, Mutter, laß mich gehn.
Deinen letzten Gruß will ich vom Mund dir küssen:
Deutschland muß leben, und wenn wir sterben müssen!

Wir sind frei, Vater, wir sind frei!
Tief im Herzen brennt das heiße Leben,
Frei wären wir nicht, könnten wir's nicht geben.
Wir sind frei, Vater, wir sind frei!
Selber riefst du einst in Kugelgüssen:
Deutschland muß leben, und wenn wir sterben müssen!

Tröste dich, Liebste, tröste dich!
Jetzt will ich mich zu den andern reihen,
Du sollst keinen feigen Knechten freien!
Tröste dich, Liebste, tröste dich!
Wenn wir unser Glück mit Trauern büßen:
Deutschland muß leben, und wenn wir sterben müssen!

Nun lebt wohl, Menschen, lebet wohl!
Wenn wir jetzt für euch und unsere Zukunft fallen,
Soll als letzter Gruß zu euch hinüberhallen:
Nun lebt wohl, ihr Menschen, lebet wohl!
Ein freier Deutscher kennt kein kaltes Müssen!
Deutschland muß leben, und wenn wir sterben müssen!

HEINRICH LERSCH.

ONS VOLK EN HET RIJK V.

Getuigenissen uit drie eeuwen

over de bloeds- en lotsverbondenheid der neder- en hoogduitsche landen

ER IS GEEN GRENS

Zooals in het vorige hoofdstuk reeds aangetoond werd, is de staatkundige afscheiding en afzonderlijke ontwikkeling van de Nederlanden in de 16e en 17e eeuw niet dadelijk tot een vervreemding van volk tot volk geworden. Tot een afscheiding naar het volkswezen en tot een werkelijke splitsing in twee verschillende volksdommen aan beide zijden van de duitsch-nederlandsche staatsgrens is het nooit gekomen. Ook nu is deze grens nog geen volksdomsgrens, maar zij gaat dwars door gesloten stamgebieden heen. Voorkomen en karakter van de inheemsche bevolking, volkstaal, volkskultuur, gebruiken, zeden, boerenhuizen, liedgoed enz. in onze oostelijke provincies zijn dezelfde als in de aan den anderen kant der grens liggende westduitsche gebieden en behooren tot dezelfde stammen. De groningsche boer verstaat den Oostfries en den Oldenburger beter dan den nederlandschen Limburger, en de twentsche boer verstaat den munsterlandschen of bentheimschen boer beter dan den zeeuwschen, als ieder de taal zijner moeder spreekt. De uitzendingen in dialekt van de Rijkszenders Hamburg en Keulen enkele jaren geleden waren voor de inheemsche bewoners van Groningen, resp. van den gelderschen en twentschen Achterhoek als uitzendingen in hun eigen moedertaal, van enkele weinige hoogduitsche beïnvloedingen afgezien.

In de engere grensgebieden is het besef van de volksche samenhoorigheid dan ook nooit geheel verloren gegaan, ofschoon in de laatste jaren ook hier de antiduitsche hetserij haar uitwerking niet gemist heeft.

„Eén natie"

Doch ook in het verdere gebied der Nederlanden is na de staatkundige scheiding het Rijksduitsche nog gedurende langen tijd niet als iets vreemds gevoeld. Over den begintijd van onzen Vrijheidsstrijd schrijvend, zegt de nederlandsche historicus Prof. Dr. W. G. Brill: „Tot aan de 17e eeuw beschouwde de Nederlander de Duitschers aan de andere zijde van onze huidige grenzen nog niet bepaald als een vreemd volk.. Tegenover Duitschland kwam de vraag der nationaliteit in het geheel niet in aanmerking. Er was een beweging onstaan in de boezem van ééne natie" („Voorlezingen over de Gesch. d. Nederl." II,3 1876).

Het gevoel van een innerlijke binding aan Het Rijk was het eerst uitgedoofd; de wetenschap van de eigen duitschheid was echter nog ver in de 18e eeuw in breedere kringen, zij het dan ook meestal zuiver formeel, voorhanden. En in kringen van historici en van belangstellenden in het volksdom is deze nog tot in den laatsten tijd bewaard gebleven.

De lof van het Rijk

Toch was ook in den tijd, dat de staatkundige afscheiding van Het Rijk zich meer en meer voltrok, in de 16e en 17e eeuw, het Rijksbewustzijn nog niet geheel verloren gegaan. Dit Rijksbewustzijn vormde den achtergrond van de politiek van leidende mannen. En in geestdriftige bewoordingen zongen nederlandsche humanistische geschiedkundigen als Geldenhauer en Snoy den lof van Het Rijk, den keizer en het duitschgermaansche bloed. 1)

(1) Dr. Kampinga wijst er in zijn „De opvattingen over onze oudere vaderlandsche geschiedenis, bij de hollandsche historici der XVIe en XVIIe eeuw" (Den Haag, 1917, blz. 111-112), op, hoe de nederlandsche humanisten der 16e eeuw „den duitschen patriotten van dien tijd in verheerlijking van oud- en nieuw-Germanië niets toegaven en hoe de trots op een germaansche afstamming zich openbaarde in een opsomming van alle germaansche voortreffelijkheden. Dit stamgevoel uit zich mede in de verheerlijking der Duitsche keizers." En over de verhouding van het gewestelijk-hollandsch tot het algemeen-duitsch besef in dien tijd constateert hij: „Beide konden samengaan: „Batavia" was een deel van „Germania", men was Bataaf en meteen Germaan, — een soort onderschikkend verband."

Marnix en de Unie van Utrecht

Boven is reeds op het verzet van Oranje en van den volksadel tegen de volledige losmaking der Nederlanden van Het Rijk gewezen. Ook het bovenvermelde hartstochtelijke appèl op de Rijksvorsten van Marnix van St. Aldegonde op den Rijksdag te Worms in 1578 werd van dit bewustzijn gedragen. De praeambule van de in 1579 tusschen de zeven provincies gesloten Unie van Utrecht, die tot aan de fransche revolutie als bondsgrondwet der Vereenigde Nederlanden gefungeerd heeft, eindigde met de plechtige verzekering, dat de Nederlanden zich met deze unie in geen geval aan het Heilige Roomsche Rijk wilden onttrekken of zich daaruit wilden terugtrekken.

Oldenbarneveldt en Willem III

Het streven van den grooten staatsman Oldenbarnevelt om de enghollandsche politieke afzondering en verstarring te doorbreken en de Nederlanden als leidinggevenden factor in een groote noordduitsche eenheid in te schakelen (van hem is het voorstel, de zeventien provincies, in twee kreitsen georganiseerd, weer nauwer bij Het Rijk aan te sluiten) is één der eigenlijke oorzaken voor zijn terechtstelling in 1619 geworden. Zelfs stadhouder Willem III getuigde in zijn politiek, welke er op gericht was, de belangen van den nederlandschen statenbond aan de hoogere belangen van het duitschbepaalde europeesche evenwicht dienstbaar te maken (vgl. Dr. Pauline Havelaar „Der deutsche Libertätsgedanke und die Politik Wilhelms von Oranien", 1935), nog van Rijksbewustzijn.

William Temple

In het jaar 1675 dook onder den geweldigen druk van Frankrijk het plan op, de nederlandsche Republiek als „Batavische Kreits" in Het Rijk te doen opnemen. Fagel en Van Beuningen hebben daarover onderhandelingen gevoerd (zie Van Hamel „Nederland tusschen de Mogendheden", blz. 8), William Temple getuigt, dat men ten tijde van Lodewijk XIV de nederlandsche staatslieden er vaak over hoorde spreken, dat zij het voor de Nederlanden voor het geval van zware aanvallen als een refugium beschouwden, „als een belgische kreits naar Het Rijk terug te keeren, waartoe zij van ouds hadden gehoord, om daardoor de bescherming van dit machtige lichaam te verkrijgen".

Vondel

Verscheidene dichters, zooals onze nationale dichter Vondel, hebben vol weemoed om de verlorengegane Rijkseenheid getreurd. In zijn „Keurgedicht op de keurstéhouderschap van J. Mauritius" (toen deze als vertegenwoordiger van Keur-Brandenburg ter duitsche koningskeuze toog, ca. 1657) zingt Vondel:

Dat elck bezadight wort door dit gedicht, en vredigh
En vriendelijck verlangt en luistert naer den toon
Van zijne wijze stem, de stut van d'oude kroon;
Waeronder duizenden van vroome zielen schoolen,
Die al te noode van den grijzen stam verdoolden:
En Otto d'Eerste, die het Duitsche Keizerdom
Zoo zegenrijck verhief, en Godts gebiet alom
P vredighde, vermaent, zoo 't schijnt, het Keurorakel
Dat nu geen Koningshooft veraerde van de schakel
En keten, die een rij van eeuwen achtereen
Germanje hielt verknocht, de Vorsten en de steên
Door liefde en trouw verbondt, gelijck een riem de lenden
en leden t' zamenbindt.

Ook Vondel heeft, zooals uit zijn werken blijkt, tot degenen behoord, „die al te noode van den grijzen stam" des Rijks afgedoold zijn, van „de oude kroon, waeronder duizenden van vroome zielen schoolen", en steeds heeft hij voor de gebeurtenissen in Het Rijk en voor het lot van het keizerdom de innigste belangstelling gekoesterd. Zijn schoonste drama „Lucifer" draagt hij (ná den Vrede van Munster! n.l. 1654) op aan Ferdinand III, „gekoren Roomschen Keizer, Altyt Vermeerder des Rycks", met een opdracht, waarin hij de goddelijke zending van het duitsche keizerdom naar voren brengt; hij spreekt daar o.a. over de dringende noodzaak van „deze eendraghtige eerbiedigheit tot het Keizerdom, om den algemeenen erfvyant des Christennaems te stuiten, en den Rijcksbodem en zijne grenzen tegens den inbreuck der woeste volcken te beveiligen en te stercken".

Moonen: „De Rijkssteden"

De predikant-dichter Moonen stelt in zijn sonnet aan den middeleeuwschen kroniekdichter Melis Stoke spijtig vast, dat, als het keizershuis diens gouden leer had gevolgd, nimmer de vrijheid verkracht en de gebieden aan de heerschers van dit huis ontvallen zouden zijn (1699). Gelijk andere dichters van zijn tijd bezingt ook Moonen steden als Kampen, Zwolle, Deventer enz. met voorliefde als „Rijkssteden", ofschoon zij al lang geen Rijkssteden meer waren. (Alleen getuigen meerdere stadswapens ook vandaag aan den dag nog van vroegere Rijksonmiddelbaarheid.)

„Duitsch", Dietsch" en „Dutch"

Ging het Rijksbewustzijn in de Nederlanden reeds spoedig volkomen teloor, **het besef, tot het duitsche volksdom te behooren, bleef langer algemeen** en tot het einde van de 18de eeuw is „duitsch" nog een volkomen gebruikelijke aanduiding voor het eigen volksdom en de eigen taal, in de vormen „onduitsch" en „nederduitsch" zelfs nog tot aan het einde van de 19e eeuw. In de oostelijke provincies zegt men heden ten dage nog „verduutschen" voor verklaren, duidelijk maken. En het tegenwoordig weer zooveel gebruikte en ook misbruikte **„dietsch" is niet anders dan de westvlaamsche (en elzassische!) dialektvorm van „duitsch".** De nederlandsche Amerikanen van de staten New York en New Yersey noemen hun moedertaal nog steeds „duits" (L. G. van Loon „Crumbs from an old Dutch closet", 1938).

Wanneer in een geuzenlied tot de spaanschgezinde Nederlanders gezegd wordt, dat zij zich niet tot de Spanjaarden behoeven te wenden, als zij beslist lijfeigenen willen wezen, en Spaansch te leeren, want dat immers ook in Westfalen nog de lijfeigenschap heerschte en men er daar met de eigen duitsche taal kon komen, wijst dat er op, dat men nog volstrekt geen gevoel had van een volksdomsgrens tusschen Duitschers en Nederlanders.

„DUITSCHLAND" ALS ALOMVATTEND VOLKSCH BEGRIP

In dit verband dient er ook met nadruk op gewezen te worden, dat de aanduiding „Duitschland", ofschoon ook reeds wel in den engeren staatkundigen zin gebruikt, beslist ook nog tot het einde van de 18e eeuw als volksch begrip, als aanduiding voor het heelduitsche woongebied, dus met inbegrip van de Lage Landen aan de zee, levend was. Enkele voorbeelden mogen hier genoemd worden.

Jeremias de Decker

Wanneer de dichter Jeremias de Decker (2e helft van de 17e eeuw) wil zeggen, dat de groningsche filosoof Rudolf Agricola van de Noordzee tot aan Polen zijn invloed heeft doen gelden, zingt hij:

„door wiens geleerden geest
Gantsch Duitschland zoo veel lofs verdient heeft en genoten".

Vondel

Ook Vondel heeft in zijn gedichten en werken herhaaldelijk „Duitschland" als levensruimte aller Duitschers met inbegrip van de Nederlanden gebruikt; zoo in zijn gedicht over de terechtstelling van Oldenbarneveldt:

„De boôm van Duytschland kraeckt en
zidderd overal
Van zoo vermaerden val".

En in zijn „Brief" aan den duitschen geestelijke Berthold Neuhaus (1653) dicht hij van „den overvloet, **ons Duitschlant** in den schoot gegoten" (namelijk na het eindelijk sluiten van den vrede in 1648) en:

„Nu Duitschland adem schept, na veel
gelede smarten,
Wil 't zaet der letteren, in d' ackeren
der harten
Geworpen, jaer op jaer, **ons** kroonen met
zijn vrucht."

De atlassen.

Ook een blik in de wondermooie atlassen van de nederlandsche cartografen als Mercator, Hondius, Blaeu enz. toont, dat ook de geografie nog veelvuldig het behooren van de Nederlanden tot de groote, duitsch-germaansche volksruimte („Duitschland", „Germania") op de kaarten tot uitdrukking bracht.

„De groote Duitsche mannen, waaronder onze Nederlandsche uitblinken."

Nog in de tweede helft van de 18e eeuw wordt het begrip „Duitschland" door historici als Abr. van Bemmel (vgl. zijn „Beschrijving der Stad Amersfoort") en J. J. van Mauritius in den ruimeren zin gebruikt. De laatste getuigt in zijn werk „Onledige Ouderdom': dat „wij" nog heden ten dage Duitschland verdeelen in Hoog- en Nederduitschland. Verder zegt hij bijv.: „bij de Geleerde Letterkunde heb ik onder deszelfs invoerders in Duitschland onzen Erasmus gesteld, als den Fenix", en: „Hier zou de plaats zijn, om de groote Mannen te roemen, die in Duitschland sedert twee Euwen de Rechtsgeleerdheid hebben geoefend, en met deftige werken opgehelderd, en waaronder onze Nederlandsche uitblinken."

Ofschoon men zich en zijn taal nog algemeen als „duitsch" aanduidde 2), was toch het gevoel van een verbondenheid met het heel-duitsche in de 17e en 18e eeuw in de breede massa's en in de intellectueele kringen, met uitzondering van de oostelijke gewesten, bijna geheel verloren gegaan. De oorzaken daarvan worden op een andere plaats in dit geschrift besproken; zoowel de eigenstaatsche, zich ook in kultureel opzicht uitwerkende afzonderlijke ontwikkeling als ook buitenlandsche, vooral fransche invloeden spelen hierbij een rol.

Men dacht er niet verder over na, dat men zichzelf en de Hoogduitschers met denzelfden naam aanduidde. Toch heeft deze gedachtelooze gemeenschappelijke benoeming er toe geleid, dat langzamerhand de uitdrukkingen „nederduitsch" en „nederlandsch' den als verwarrend gevoelden vorm „duitsch" geheel verdrongen hebben. Het ontbreken van gevoel voor volksdom en volksdombetrekkingen maakte, dat men naast de aanduiding voor de eigen staatkundige en geografische ruimte een speciale aanduiding voor het grootere volksdomsverband kon ontberen, en is kenmerkend voor het zoozeer staatsch ingestelde denken en voelen van de Nederlanders tot op onzen tijd.

Toen echter in het begin van de 19e eeuw in breede intellectueele kringen onder invloed van de nieuwe volksche zelfbezinning in Het Rijk een levendige belangstelling voor volksdom en germaansche oudheid ontwaakte, kwam het tot een algemeene, zij het ook meest zuiver formeele vaststelling en erkenning van de organische identiteit van het eigen volksdom en de eigen taal met die van het duitsche volk. In de wetenschappelijke literatuur van de 19e eeuw vindt men deze vaststelling telkens weer, ja, zij drong in het literaire en zelfs in het politieke door en verloor af en toe ook haar objectief, onverplichtend karakter ten gunste van een vreugdevolle belijdenis van de wezenseenheid met het groote, omhoogstrevende duitsche volk.

•

Bilderdijk

Zelfs de Duitschhater Bilderdijk betitelde in het begin der vorige eeuw in zijn taalkundige werken de nederlandsche taal als duitsch en noemde haar „nederlandsch Duitsch", een aanduiding, die ook reeds in de 16e eeuw gebruikt werd tegenover „overlandsch Duitsch".

(2) Dat deze aanduiding niet slechts een vorm van het literaire spraakgebruik was, bewijzen o.a. de populaire geschriften van Justus van Effen, die hij in de dertiger jaren der 18e eeuw als „Hollandsche Spectator" heeft doen verschijnen; zie vooral z'n dialogen in de volkstaal.

DE EENHEID VAN HET DUITSCHE BLOED

Het is in bepaalde „nationaalsocialistische" kringen, waar men nog altijd staatsch denkt en waar de drogredenen van jezuieten en soortgelijke dienaren van Rome een gewillig oor vinden, den laatsten tijd mode geworden om spottend of kleineerend, ja zelfs beleedigend te spreken over onze bloedsverbondenheid met de Centraal-Germaansche volken en stammen. Omdat men er nu eenmaal niet goed onderheen kan, is men desnoods nog bereid toe te geven, dat er een nauwe bloedverwantschap bestaat tusschen Germanen; dat er echter tusschen Nederlanders en Duitschers nauwere relaties bestaan dan tusschen de Nederlandsche en de overige Germaansche stammen is een waarheid, die men schuwt. Nog gaarne ziet men in bedoelde „nationaalsocialistische" kringen een ieder, die het waagt over onze Duitsche bloed- èn bodemverbondenheid te spreken voor een landverrader aan. Dat lieden, die een dergelijk standpunt innemen, niet meer vatbaar zijn voor gezonde inzichten, en in hun eigen politieke stupiditeit zijn vastgeroest, is duidelijk.

Wij brengen in bijgaand artikel een aantal getuigenissen van Nederlandsche voormannen, die, binnen het raam onzer Germaansche verbondenheid, gewezen hebben op de eenheid van het Duitsche bloed.

Groen van Prinsterer.

De historicus en staatsman Groen van Prinsterer gaf in zijn in 1846 voor het eerst verschenen „Handboek tot de Geschiedenis des Vaderlands" de afstamming van de nederlandsche natie aan als „duitsch, germaansch" en beantwoordde de vraag: „Wat is haar taal?" met deze woorden: „Het Nederduitsch of Hollandsch; geen bedorven dialect, echt Duitsch."

Aangaande België zegt hij: „In België onderscheidt men de **waalsche** provinciën Henegouwen, Namen en Luik, waar een soort Fransch de volkstaal is, en de **duitsche** landen, Brabant, Vlaanderen, Antwerpen en Luxemburg". (Nog na den vorigen Wereldoorlog verscheen er een nieuwe druk van dit werk.)

Prof. van Kampen

Een dergelijke vaststelling vinden wij ook bij den historicus Prof. Dr. N. G. van Kampen in zijn in het Hoogduitsch geschreven „Geschichte der Niederlande" (Hamburg 1831); ook overigens treffen we in dit werk herhaaldelijk aanduidingen aan als „de nederlandsche Duitschers' en „de duitsche Nederlanden".

Prof. Brill: „Wij zijn Duitschers, zuivere Duitschers."

En reeds de eminente utrechtsche historicus Prof. Dr. W. G. Brill in de tweede helft van de vorige eeuw toonde een open oog voor de duitsche roeping van ons nederlandsche volk en beschouwde deszelfs geschiedenis reeds veel meer in heelduitsch verband. „Wij zijn Duitschers, zuivere Duitschers, zoo goed als eenig lid van het Duitsche Keizerrijk," riep hij in zijn voorlezingen over de geschiedenis der Nederlanden eens uit. Menige plaats in zijn werken bewijst, dat de historische zending van 't duitsche bloed als tegenpartijder van het romaansche Zuiden hem na aan het hart lag. Hij heeft zich ook beziggehouden met de gedachte van de totstandbrenging der duitsche eenheid. Het is alleen jammer, dat hij, zooals de meeste Nederlanders van toen en thans, het duitsche eenheidsstreven van zijn tijd door den bril van den angst voor het pruisische militarisme zag. Dat deed hem in 1871 schrijven: „Neen, de gewenschte eenheid is voor Duitschland niet te vinden op den weg, langs welken een krijgsgebieder onafzienbare scharen van ongelukkigen doet optrekken tot roof en moord; maar ieder burger van een zelfstandigen waarlijk vrijen zin brengt het zijne bij om de waarachtige eenheid tot stand te brengen; hy smaakt ze in den geest, en brengt ze in toepassing in het leven" („De Keulsche en de Utrechtsche Dom, of Nederland tot het doel van het streven der Duitsche Middeleeuwen gekomen", blz. 35).

Thorbecke

De grootste nederlandsche staatsman van de 19e eeuw, Thorbecke, erkende in zijn „Historische Schetsen" in 1837: „Indien wij onze individualiteit trachten te ontwikkelen buiten verband, of zelfs in krijg met de duitsche genie, miskennen wij den grondaanleg van onze nationaliteit en de magtigste hulp van ons vermogen". En verder: „Onderscheiden, (hier spookt nog de „duitsche liberteit" — Schr.) niet afgezonderd, hebben wij ons deel van het groote familiegoed te besturen en te vermeerderen."

Prof. Allard Pierson.

De kultuurfilosoof Prof. Dr. Allard Pierson (hij was van 1865—74 in Heidelberg professor geweest) uit Amsterdam schreef een geestdriftige bekentenis tot den duitschen geest, „die immers ook in ons Nederlanders leeft" („Duitsche Indrukken", 1875).

Potgieter.

Ook de nationale dichter Potgieter getuigde in zijn Ode aan Schiller (1859) van zijn warm medeleven met het duitsche eenheidsstreven, dat in hem evenals in velen van zijn tijdgenooten leefde. „Schiller! onze bede is hulde: Dat de dag der eendragt rijz'!" zeide hij daarin en besloot:

„Uit denzelfden stam gesproten
Voelen we ons in iedren stand
't Duitsche lief en leed verwant;
Heiligt ons als al zijn loten
Vrijheid, godsdienst, vaderland!
Strijder voor dien dièrsten zegen,
Trots het graf, dat u omsluit!
Nog gebiedt uw geest: vooruit!
Lagche u de overwinning tegen,
En waardeer' dan 't éénig volk
Van zijn pligt en recht u tolk!"

HET HUIDIGE VOELEN - DE HETZE

De grootere ontvankelijkheid van de ontwikkelde kringen en ook van breedere volkslagen in de 19e eeuw met betrekking tot den duitschen geest en het duitsche streven werd echter steeds meer door fransche, engelsche en joodsche agitaties bestreden met de bedoeling ze te verstikken. Om het immuun te maken voor een langzaam opkomend duitschbewustzijn werd het nederlandsche volk steeds meer in een antiduitsche houding getrokken. De vele vooroordeelen, die er in het nederlandsche volk jegens den nauwen verwant nu eenmaal leven, boden daartoe welkome aangrijpingspunten. Helaas is dit streven in zeer grooten omvang geslaagd.

Terwijl er in vroegere eeuwen in het gevoel van het volk nooit een tegenstelling tegenover het Rijks- en Hoogduitsche aanwezig was en de goede verhouding tusschen beide landen gedachteloos als een vanzelfsprekend iets aanvaard werd, is het in de 20ste eeuw, maar vooral gedurende den oorlog van 1914—18 en na 1933, zoo ver gekomen, dat het nederduitsche volk der Nederlanden in breede lagen met vijandschap jegens alles, wat duitsch is, vergiftigd is. Tot welk een graad van onverdraagzaamheid deze psychose steeg, blijkt alleen reeds hieruit, dat het zuiver wetenschappelijke constateeren van vanzelfsprekendheden, die nog in de vorige eeuw in wetenschap en literatuur algemeen erkend waren, thans op eenmaal taboe was en de reputatie van een geleerde ernstig in gevaar gebracht zou hebben. Om „tactische redenen" werden daarom de feiten aangaande de innige verwantschap van het nederlandsche volk met het duitsche en de duitsche samenhangen in zijn geschiedenis door de geschied- en taalwetenschap vlijtig genegeerd.

Dat evenwel toch nog menig geleerde zich aan de feiten hield en zonder veel ophef daarmee verder werkte, toonde de uitspraak van den in 1937 overleden nijmeegschen germanist en volkskundige Prof. Dr. Jos. Schrijnen, kort voor zijn dood: „Ons volkswezen reikt van Rijssel tot aan de poolsche grens".

Nòg is — ondanks de bevrijdende bezetting van ons land en ondanks het feit, dat in het huidig tijdsgewricht confrontatie met al datgene, wat ons met Het Rijk verbindt, actueeler en urgenter is dan ooit — deze ban niet geheel gebroken. Nòg werken de separatistische krachten uit alle macht om een openlijk en definitief aan de orde stellen der duitsch-nederlandsche wezens- en bloedseenheid en der Rijksgedachte te verhinderen. En helaas slagen zij daarin voorloopig maar al te zeer, tot groote schade van ons nederlandsche volk.



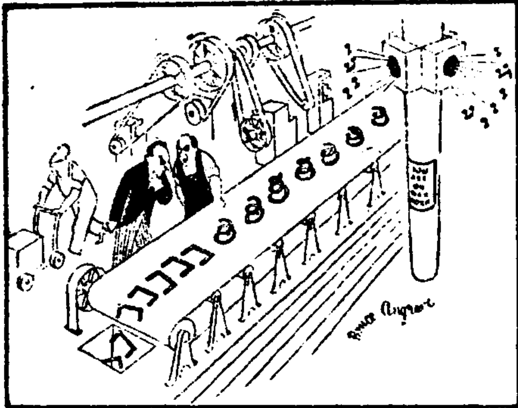
(Koralle)

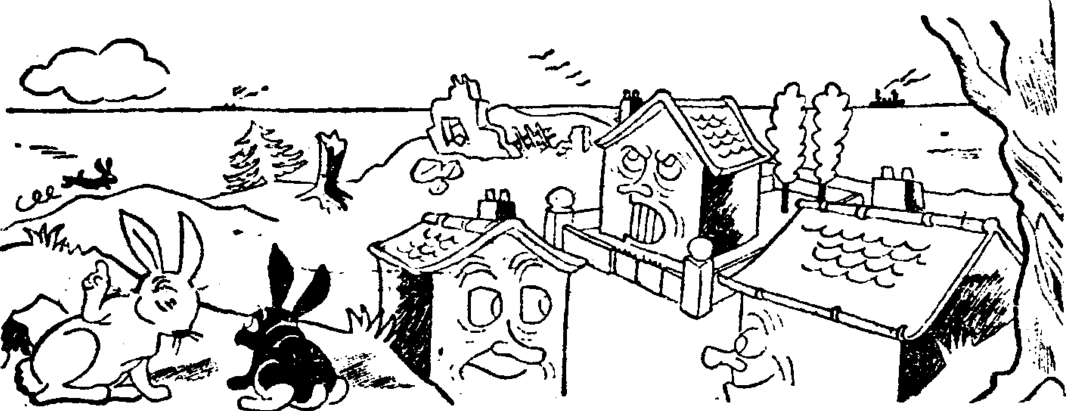
„Dat juffie rijdt altijd op gloednieuwe bezems — die koopt ze natuurlijk in den zwarten handel!"



IN ENGELSCHE TREINEN....
„We zullen er hier maar een gaatje bijknippen, meneer, want restauratiewagens rijden er niet meer mee!"
(Travaso)

.... EN IN DE OORLOGS-INDUSTRIE: „Ja, en hier begon de wals..." (Londou Opinion)





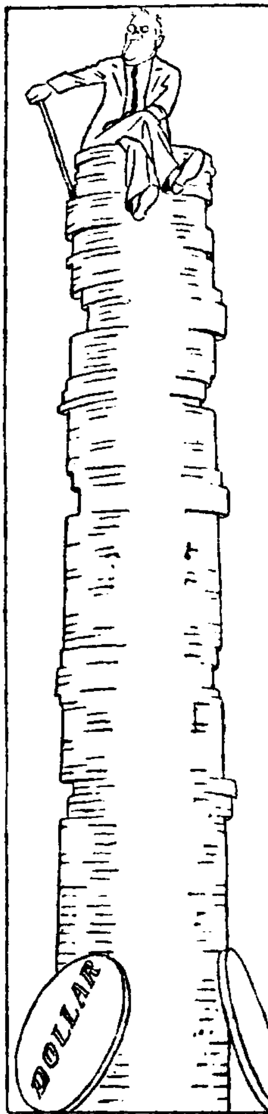
„Dat kleintje daar heet John. Het loopt net zoo hard als de Engelschen".

UIT FRANKRIJK (Pariser Ztg.)

„Ja, dat is een Engelsch landhuis. Het ergert zich ontzettend, omdat het door zijn eigen landgenooten is meegebombardeerd".

DE NACHTMERRIE
„Maar wat is er dan, Eleanor?"
„O, Franklin, ik had een vreeselijke droom. Ik droomde dat je anti-semiet was geworden!"
(P.Z.)





(Kladderadatsch)
Quosque tandem?

BRIEVEN VAN DEN JORDANER

„KAMERAADSCHAPSZORG"

Hoe het gezin Balk werd geholpen

Het Herstellingsoord „Sonnenheuvel" te Baarn

Kent u kameraad Balk? Hij heeft indertijd in de Van Spilbergenstraat gewoond en er ongeveer een jaar dienst gedaan als blokleider in kring 40 van de NSB. Dat Balk toen tot de trouwe medewerkers behoorde, bewezen niet alleen de platen, die hij ondanks de terreur op zijn ruiten had geplakt, maar bewijst ook het feit, dat hij een „vaan" kreeg, toen kameraad Scheffer als kringleider heenging. Zoo erg was het in Amsterdam-West met de terreur gesteld, dat er op een kwaden dag een moordaanslag op Balks vrouw werd gepleegd.

Toen kameraadske Balk met een zware hoofdwond te bed lag, kwam ik bij deze kameraden op bezoek. Iemand uit Leiden had mij vijftig mark gebracht, om ze aan arme kameraden te geven; zoo ging ik naar Balk, omdat ik wist, dat hij in behoeftige omstandigheden verkeerde. Reeds eerder had ik hem geholpen, om den mantel van zijn vrouw en zijn eigen jas uit den lomemrd te halen. Ik gaf hem de helft van de Leidsche gift en eerlijk gezegd, als ik de andere helft niet reeds bij een ander had bezorgd, zou ik hem het volle bedrag hebben gegeven.

Daar lag Balks vrouw met een schedelbreuk in een mistroostige omgeving en wat nog het ergste was, het gezin dreigde op straat te worden gezet. Hoe zooiets mogelijk was bij menschen, die voor hun ideaal dag aan dag hadden geijverd en zich daarvan zelfs niet door de misdadigste terreurmiddelen hadden laten afbrengen, kon ik toen niet begrijpen. In plaats dat de leden der beweging trotsch waren op deze kameraden en alles deden om hen door de moeilijkheden heen te helpen, moest Balk zichzelf maar zien te redden met zijn doodzieke vrouw en zijn dochtertje van dertien jaar.

Nadat kameraadske Balk zes of zeven weken thuis had gelegen, bemoeide de Beweging zich dan toch eindelijk met het geval: zij werd naar Baarn vervoerd en daar in het herstellingsoord Sonnenheuvel ter verpleging opgenomen. Men was het er over eens geworden, dat zoo'n harde werker, wiens vrouw bovendien nog het slachtoffer van een aanslag werd, niet aan zijn lot mag worden overgelaten, vooral niet wanneer hij uit zijn woning zou worden gezet. Zooiets zou eenvoudig een blamage zijn voor Mussert en de zijnen....

Zoo werd het armoedje van Balk opgeslagen in het kringhuis aan den Adm. de Ruyterweg; Balk en zijn dochtertje werden ondergebracht bij kameraad Smit, die in dezelfde straat woonde. Daar mochten ze hun oude ledikant met het schamele beddegoed neerzetten, maar daarbij bleef het ook: in den kost konden ze een armen steuntrekker als Balk niet hebben. Nee, Balk moest zelf maar zien, hoe hij er zich doorheen sloeg.

Toen Balk er eens een aanmerking op had gemaakt, dat andere kameraden bij Smit visch zaten te eten, terwijl Balks dochtertje wel de bordjes weg mocht ruimen, maar er geen stukje visch van meekreeg, voegde kameraadske Smit hem toe: Voor een ander zijn kinderen heb ik niet te zorgen en dat doe ik niet ook!

Dat hij dan ook niet lang bij Smit zou blijven, was wel te voorzien. Meermalen zocht hij mij op, om te zeggen, hoe het met zijn vrouw ging; bij een van die bezoeken hoorde ik, dat hij voor de laatste week bij Smit was Zijn armzalig beddegoed werd bij mij gebracht, maar toen ik kameraad Balk in huis kreeg, duurde het niet lang of kameraadske Smit kwam met opgestreken zeil bij mij boven en vroeg den Jordaner te spreken. Ik ontving haar, terwijl ik kameraad Balk, die in de keuken zat, uitdrukkelijk verbood, zich in het gesprek te mengen. De gemeenheden, die ze over Balk vertelde, zal ik den lezer besparen; het moge u voldoende zijn te weten, dat ik haar verzocht, mijn woning te verlaten, als ze er niet uitgesmeten wilde worden!

Toen kameraad Balk door de directrice van „Sonnenheuvel" aan werk zou worden geholpen en dit in zijn vreugde aan de vrouw van Smit vertelde, betoonde zij zich hoogst verontwaardigd: ze vond het een schande, dat haar vader het baantje niet kreeg! En werkelijk heeft ze ook naar „Sonnenheuvel" in dien zin geschreven. Gelukkig heeft ze daarmee geen succes gehad, want toevallig was ik juist in Baarn en sprak daar met de directrice.

Balk kreeg het baantje: als tweede tuinman moest hij den tuin van een heel groote villa, welke ook als herstellingsoord zou worden ingericht, opruimen. En om u meteen maar uit den droom te helpen: het was hard werken voor een loon van twintig gulden in de week. Daarvan moest dan vijf gulden reiskosten af; hij hield dus vijftien gulden over. Als u dan nog weet, dat hij van den steun veertien gulden vijfentwintig had, dan had hij dus net drie kwartjes per week méér! Hiervoor moest hij niet alleen van 's morgens vroeg tot 's avonds laat hard werken, maar hij zou natuurlijk moeten bedanken voor het eten in de centrale keuken, geen kleeding- of vetbonnen meer krijgen — kortom, de voordeelen, die met den steun samenhangen, dienen op te geven.

Ik heb me toen met de zaak bemoeid en ervoor gezorgd, dat Balk zijn ontslag nam, waarover de directrice van „Sonnenheuvel" zeer gebelgd was. Ik zei: zeg maar uit naam van den Jordaner, dat het een aanfluiting voor het nationaalsocialisme is, wanneer de Beweging zulke schandelijk lage loonen betaalt.

Tenslotte hebben we voor Balk een woninkje gevonden en we probeeren hem thans aan een betrekking te helpen. Terwijl kameraad Balk aldus met groote moeite trachtte voor zijn dochtertje en zichzelf te zorgen, werd zijn vrouw verpleegd in het herstellingsoord in Baarn, waarvan zij mij ronduit verklaarde, dat het den naam der Beweging schaadt.

Inderdaad heeft alles wat kameraadske Balk van „Sonnenheuvel" vertelde, mij tot in het diepst van mijn ziel geschokt. Het ergste is nog, dat daarbij moeilijk kan worden aangenomen, dat de leider der NSB. onkundig is gebleven van de wijze waarop het geld van het op zijn verjaardag bijeengebrachte fonds „Gezins- en Jeugdzorg" wordt besteed. Weet hij dat niet, dan hebben zijn medewerkers van het hoofdkwartier het in hen gestelde vertrouwen wel diep beschaamd gemaakt. Alleen al het feit, dat er in Baarn verschil in de behandeling bestaat tusschen verpleegden mèt en zònder middelen, duidt er helaas op, dat de kameraadschap in onze gelederen al te vaak alleen met den mond wordt beleden.

„Vraagt u het maar eens aan Zuster De Bruin", heeft kameraadske Balk mij gezegd. „Zij beliefde geen chocolade, zoolang de patiënten het ook niet kregen. Maar de directrice? De vrouw wenschte niet met kameraadske te worden aangesproken, wel als mevrouw! En elken morgen werd haar een bord havermout en een eitje boven gebracht".

„Nou ja, dat kan me zooveel niet schelen," heb ik toen gezegd. „Als ze jullie dan ook maar wat gunt." Ik wist toen nog niet, hoe deze weldoorvoede vrouw niet alleen haar patiënten tekort deed, maar ook nog de gemeenschap bestal voor de bonnen, die zij van de kaarten der patiënten haalde, om ze aan vriendjes in Utrecht uit te deelen.

HET BOEK dat u moet lezen

Zes eeuwen Engeland

GOEDE WOORDEN te wijden aan dit boek van Anton Zischka, dat dezer dagen in vertaling verscheen bij „De Amsterdamsche Keurkamer", valt ons zeker niet te zwaar. Immers heeft Anton Zischka zich met zijn historische werken, zooals „Wissenschaft bricht Monopole", „Japan in der Welt" en „Oelkrieg", om er slechts enkele te noemen, reeds een zoo welverdiende reputatie verworven, dat elke nieuwe publicatie, welke van zijn hand verschijnt, onze volle aandacht verdient.

Met „Zes Eeuwen Engeland", een kloek, ongeveer 300 pagina's tellend boek, waaraan, ondanks de oorlogsomstandigheden de Keurkamer toch nog een aantrekkelijken uiterlijken vorm wist te geven, greep Anton Zischka hoog. Wie de geschiedenis van Engeland, zooals deze zich vanaf de vroege middeleeuwen tot aan de eerste jaren van dezen wereldoorlog ontwikkelde, tot het onderwerp wil maken van een kritische beschouwing, stelt zichzelf zeker niet voor een gemakkelijke opgave. Want in de geschiedenis van Engeland kulmineerde dikwijls de geschiedenis der wereld in haar meest bewogen oogenblikken. En dat Zischka zijn arbeid niet licht heeft opgevat, blijkt o.m. uit de ruim honderd werken, omvattende lijst van geraadpleegde literatuur, welke aan den eigenlijken inhoud werd toegevoegd en die, voor diegenen, die van bepaalde details een meer diepgaande studie wenschen te maken, dan binnen het bestek van dit boek mogelijk was, een goede gids kan zijn.

Greep Anton Zischka hoog, té hoog greep hij niet. Want in zijn nuchteren, gebonden, doch nergens droog wordenden stijl, zooals wij deze ook reeds in zijn vorige werken leerden waardeeren, geeft hij keer op keer blijk van een beheersching van zijn stof, zooals deze pas na gedegen studie kan worden verkregen.

Hoewel, zooals in de inleiding reeds wordt gezegd, dit werk er geen aanspraak op maakt, nieuw, tot dusver onbekend geschiedmateriaal te brengen, gaat dit o.i. slechts ten deele op, want wie, zooals toch de meesten onder ons, met zijn kennis van de geschiedenis van Engeland in hoofdzaak moest teren op hetgeen hij in zijn schooljaren daarvan heeft geleerd, zal menigmaal tot — althans voor hem — verrassende ontdekkingen komen. Vooral, omdat hij zijn geschiedenis leerde in het democratische tijdperk, waarbij het winnen van de gunst van Engeland als hoogste wijsheid gold.

Zischka erkent de grootheid van Engeland, zooals deze eeuwenlang heeft bestaan. Echter, en daarin schuilt wel de grootste verdienste van dit boek, de schrijver toont daarnaast aan, dat die grootheid in de eerste plaats werd bevochten door de overwinningen van anderen. Door bondgenooten, waarvan het zich de eeuwen door op de meest onscrupuleuze wijze wist te voorzien. Ook ons land heeft in den loop van het tijdperk, dat Zischka behandelt, als bondgenoot en als vijand enkele malen naast en vele malen tegen Engeland gestreden. Maar nooit tot zijn voordeel. De schrijver, die als niet-Nederlander zijn eigen kijk op de dingen wist te bewaren, vertelt ons, gebruik makend van onaanvechtbaar feitenmateriaal, daarvan zoo het een en ander, dat wij als een welkome aanvulling onzer „vaderlandsche" geschiedenis begroeten.

Het is niet doenlijk om binnen de geringe plaatsruimte, waarover wij beschikken, uitvoerig op den rijken inhoud in te gaan. Echter willen wij in het bijzonder de aandacht vestigen op de hoofdstukken, waarin de ontwikkeling der relaties tusschen Engeland en Japan, Italië en Rusland worden geschetst. Zij leeren ons waarom in dezen oorlog de krachtsverhoudingen zóó en niet anders liggen.

Gaarne zullen wij dit boeiende en leerzame boek in vele handen zien. Het vormt een heilzaam tegengif tegen de anglophiele propaganda, welke, ook nu nog, ons allen langs slinksche wegen tracht te bereiken en te beïnvloeden. Ook docenten in de geschiedenis — dr. P. Klinkenberg b.v.! — zullen er hun voordeel mee kunnen doen. Waarna zij hun leerlingen een gezonderen kijk op de werkelijkheid der historie kunnen geven, dan zulks tot voor kort in ons land „officieel" mogelijk was.

SIJBRAND SCHELLINGER

Oostland als lotsbestemming

Het was bij ons geen gewoonte, nieuwe uitgaven te bespreken; wanneer wij ertoe overgaan, geschiedt het uitsluitend, omdat er een bizondere reden voor bestaat. Wanneer wij dan ditmaal de aandacht vragen voor het jongste geschrift van onzen redacteur Pieter Emiel Keuchenius over „Oostland", dan is het vooral omdat het ook ons belangrijk voorkomt wat Kettmann in zijn voorwoord voor deze uitgave zegt — n.l. „dat Oostland niet slechts ter sprake komt onder economisch ingestelde vakmenschen, maar zal spreken tot onze volksverbeelding."

Keuchenius verklaart terecht, dat Oostland weer de mogelijkheid zal scheppen voor een reagrariseering en verboering van ons volk, d.w.z. voor een landelijke levenswijze, welke vanzelf tot gevolg zal hebben de noodwendige ontjoodsching, ontburgerlijking en germaniseering. Het zal niet eenvoudig zijn, om juist een koloniseerende mogendheid als Nederland te doen beseffen, dat ons volk àndere behoeften heeft dan het kapitalistische resultaat om na een aantal jaren in de rimboe rijk en tegelijk geestelijk moe weer in de eigen wat provinciale sfeer terug te keeren. Oostland is geenszins een ideaal voor couponknippers, het beteekent een ruimte voor gezond boerendom. Straks zullen Nederlanders daar hun kultuurleven tot ontplooiing kunnen brengen, niet met het weekdieren-humanisme van afgeleefde persoonlijkheden, zooals wij ze vóór 1940 zoo vaak aan het woord hoorden komen, evenmin met de buitennissigheden van verwende en futloos geworden menschen, maar met de wilskracht en de levensvreugde, die eenmaal onze volksdeugden waren.

Velen schrikken voor een dergelijke grootscheepsche verplanting naar Oostland terug. Maar wij zullen mogen vertrouwen op een jeugd, die mede de nieuwe Germaansche ruimte zal veroveren. Bij dezen arbeid dreigt geen ontaarding als in de tropen; integendeel; wij zullen in deze ruimte o n s z e l f hervinden.

Daarom alleen reeds is het verheugend, dat dit kleine geschrift tot dit bewustzijn aanspoort. Kortzichtig te blijven staren op een miniatuurstaat Nederland houdt voor de toekomst groote gevaren in, niet alleen ten opzichte van de materieele belangen van ons volk, maar vooral ook voor den groei van ons r a s b e w u s t z ij n, waaruit ons kultuurleven moet voortkomen. Voorts herinnert Keuchenius er aan, hoe sedert de vorige eeuw in toenemende mate velen onzer kloeke volksgenooten naar vreemde landen (de Ver. Staten en Canada, gedeeltelijk ook Zuid-Afrika) zijn weggetrokken. Dit bloed ging voor het eigen volk teloor! Onze bevolking is thans tot een dichtheid van 270 per vierk. km samengeperst, terwijl een dichtheid van 100 per vierk. km niet mag worden overschreden, wil de rassische erfgezondheid gewaarborgd blijven. De eenige uitkomst uit onze hachelijke levenspositie is Oostland!

Laat ons hopen, dat vooral onze jeugd dit geschrift in handen krijgt, opdat het zich opnieuw bewust zal worden van de aloude, helaas verwaarloosde traditie, waarvan wij den verfrisschenden wind voelen waaien in het lied „Naar Oostland willen wij rijden". L.

1) „Oostland als lotsbestemming". (Uitg. De Amsterd. Keurkamer, Amsterdam).

Engelands oorlogs-zorgen



Rechts: Het Engelsche hondje: „Is er dan nergens meer een vette kluif te vinden?" (The Bystander)

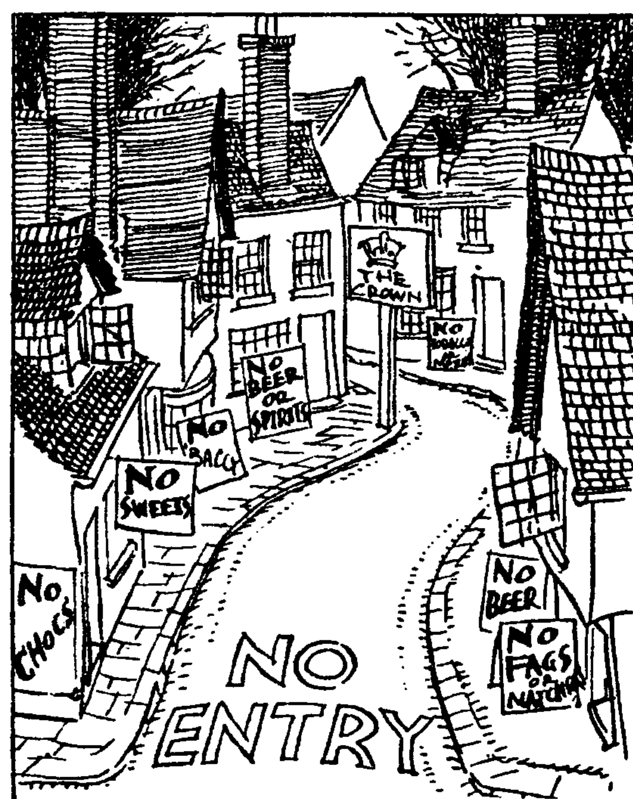


Beneden: „Mevrouw, we hebben uw haarspeld gevonden!" (The Humorist)



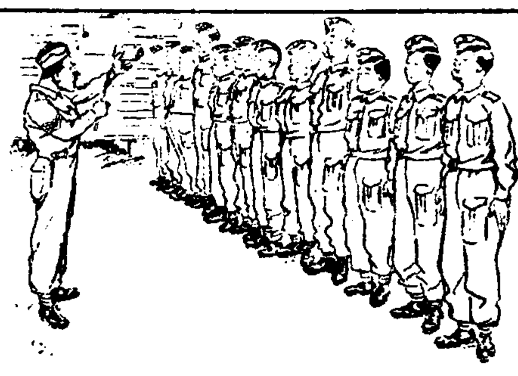
(Smith's Weekly)

Boven: „Wàt, meer suiker? Maar man weet je dan niet, dat het oorlog is?"



Rechts: De „No-Street" - geen chocolade, bier, alcohol, lucifers, tabak en snoep.... en... geen inrit. (Smith's Weekly)





„O. & O." in Engeland (The Humorist)

Links: Het concert.
Rechts: De volgende morgen: „En nu zou ik wel eens willen weten, waar deze twaalf anonieme dreigbrieven vandaan komen!"

OPDRACHT

Dit werk is in eerbiedige hulde opgedragen aan den Gemiddelden Nederlander

HOOFDSTUK 2

DE KOMST DER BESCHAVING

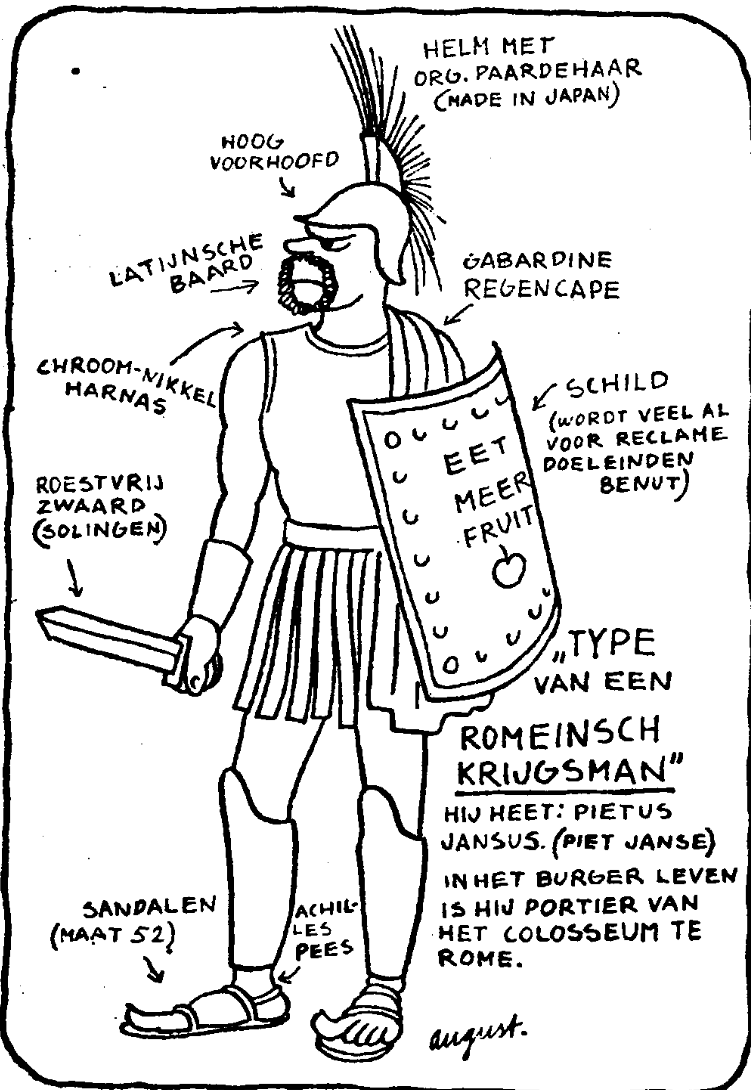
De Romeinen

Behalve de Israelieten leefde er in de Oudheid nog een groot, beschaafd volk van dappere krijgers, de **Romeinen.** Dit volk was **bijzonder** ··· **haafd,** omdat de Romeinen:

a. een massa andere volken hadden onderworpen;
b. hun burgers **brood en spelen** gaven;
c. Latijn spraken, wat de onbeschaafde volken niet verstaan en slechts met veel moeite kunnen leeren;
d. hun beschaving ook aan de andere volken der aarde brachten en deze zoo noodig dwongen om zich te laten beschaven. Deze kultureele Zendingsgedachte der Romeinen is in latere eeuwen slechts geëvenaard door de Engelschen en Amerikanen, die eveneens een groot aantal volken hebben geciviliseerd en hiermee nog steeds bezig zijn, daar nog niet alle wilde stammen iut vrijen wil wenschen in te gaan in het Koninkrijk der Angelen.

De grondslagen der Romeinsche kultuur

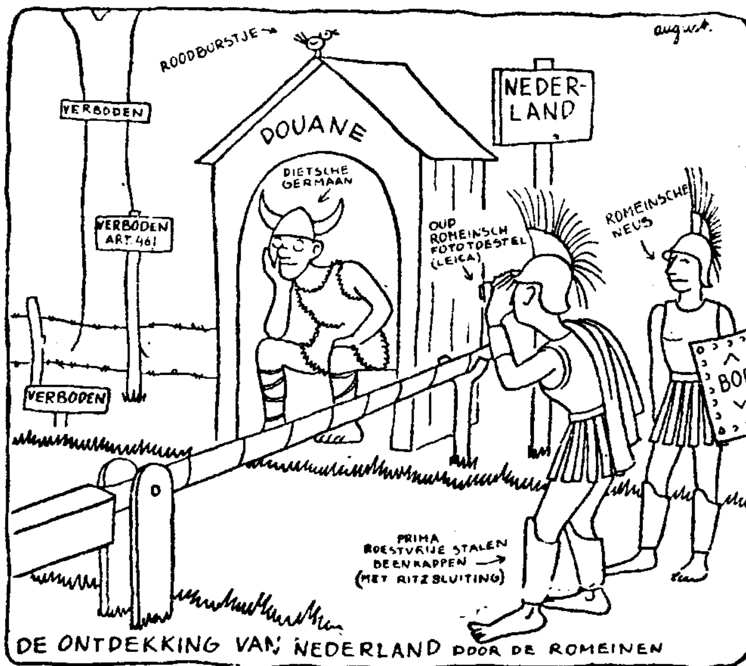
Bij hun verovering van de destijds bekende wereld hadden de Romeinen een aantal punten opgesteld, die men als grondbeginselen van hun bevrijdings- en beschavingswerk kan beschouwen en die zij strikt opvolgden. De voornaamste punten waren:



1. De Romeinen stelden **geen territoriale eischen.**
2. De overwonnen volken werden van hun regeeringen en koningen en legers en vloten **bevrijd,** zoodat zij voortaan in vrede konden leven **(Pax Romana).**
3. Door het feit, dat de Romeinen de macht in den staat overnamen, werd het betreffende volk **beschaafd.**
4. Als wederdienst moesten de bevrijde en beschaafde volken hun producten en mannelijke en vrouwelijke werkkrachten ter beschikking van **alle** Romeinen stellen, die de producten van het land en de vrouwen — uit een oogpunt van rechtvaardige distributie en demokratie — naar Rome stuurden en de mannen gebruikten om de beschaving nog verder uit te breiden. **Op deze wijze greep de beschaving steeds verder om zich heen en greep tenslotte ook Nederland aan.**

De ontdekking van Nederland

In het jaar 50 v. C. trokken de Romeinen ons land binnen om ook hier de Romeinsche kultuur te kunnen **brengen.** Daar de vroegere, woeste bewoners dezer landen niet lezen, schrijven en rekenen konden en zij niets van aardrijkskunde wisten, valt in dit jaar dus eigenlijk de ontdekking van Nederland. De herinnering aan dit feit werd vroeger levendig gehouden door groote feestelijkheden om de vijftig jaar, dus in 100 v. C., 150 v. C., 200 v. C. enz. Helaas is dit sympathieke gebruik omstreeks de 16de eeuw v. C. verloren gegaan.



DE ONTDEKKING VAN NEDERLAND DOOR DE ROMEINEN

De invloed der Romeinen deed zich nu overal gelden. Zij bouwden kasteelen, villa's en steden (b.v. **Lugdunum Batavorum,** waarover de geleerde onderzoekers nog steeds twisten, of het nu **hier** ligt, **dan wel 150 meter verder**). Ook de literatuur stond op een hoog peil. Een beroemd Romeinsch oorlogsboek uit dien tijd is het bericht van den P.K.-verslaggever van **Julius Caesar, De Bello Gallico** (De schoone Galliër). Helaas bevat dit journaal eenige onjuistheden; zoo worden hierin de Belgen de dapperste strijders uit onze streken genoemd, terwijl in den Tiendaagschen Veldtocht het tegendeel wel is gebleken. Aangezien echter het heropsychologisch onderzoek in dien tijd nog niet zoo ver gevorderd was als heden, kan men dit den heer Caesar niet kwalijk nemen.

Verder zijn voor ons land van belang de schrijvers:
Ovidius de Neus,
Vergilius Maro.

Beiden zijn auteurs van kinderboeken voor de rijpere jeugd, die hier te lande op de Gymnasia nog steeds met graagte gelezen worden.

Vooral de poëzie van De Neus treft ons door haar klare vormgeving, haar meesterlijke klankbeheersching en de als geciseleerde, soms het decadente benaderende zinswendingen. Toch weet De Neus het complexe, oerziellijke wezen uit de vaak nevelachtige kolken van het zinnelijk mystieke geheel te sublimeeren tot trillingen van een ons, modernen, bijna onbevattelijke, astrale ijlheid. Hoe schoon zegt hij bijvoorbeeld deze verzen, de parafrase over het thema van de beide gelieven, die zich niet kunnen vereenigen (op welhaast barbaarsche wijze heeft de schrijver van de „Twe Coningskinderen" hiermede plagiaat gepleegd!):

Sáepubi cónstiterant hinc Thisbe, Pyramus illinc,
ínque vicés fuerát captátus anhélitus óris,
„Invide", dícebánt, „pariés, quid amántibus óbstas?
Quánterat, út sinerés totó nos córpore júngi,
aút hoc si nimiést, vel ad óscula danda patéres!"

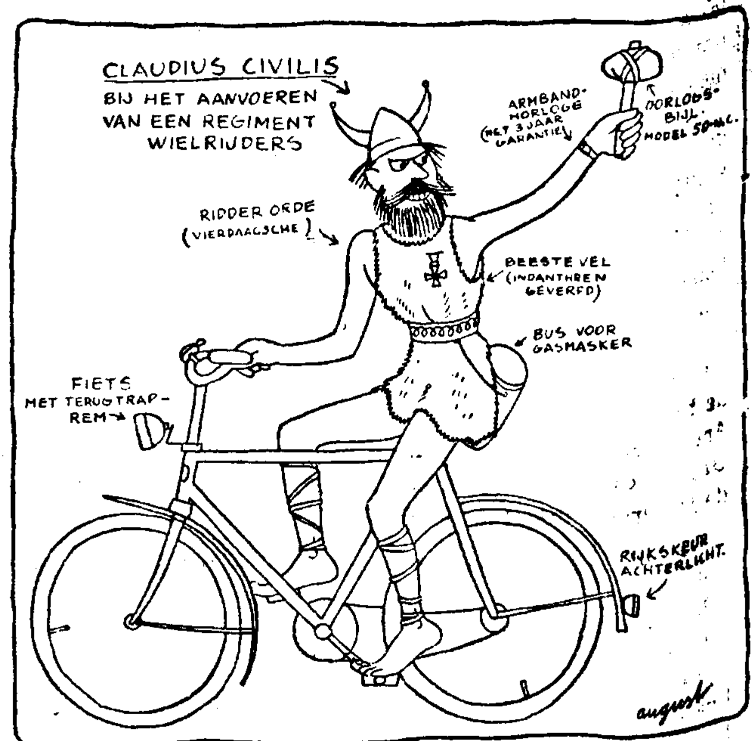
Klaas Burgers; Opstanding tegen de beschaving

De wegen der Beschavingsontwikkeling zijn echter ondoorgrondelijk! Hoe staan wij niet verstomd, dat ons voorgeslacht voor deze Romeinsche kultuur niet de bewondering betoonde, die heden zelfs onze jeugd voor deze uitingen van een superieuren geest bezit en die zij zich in het zweet haars aanschijns tracht eigen te maken, met behulp van leeraren, grammatica's, woordenboeken, vertalingen, aanteekeningen bij den tekst en alle mogelijke spiekmiddelen.

Onder leiding van den Batavier **Klaas Burgers,** die zijn opvoeding nog wel in de Eeuwige Stad had genoten en zijn naam daarom had geciviliseerd in Klaudius Civilis, stonden de Germanen echter tegen de Brengers der Beschaving op en trachtten zich rechten en privileges aan te matigen, die slechts den Romeinen toekwamen, op grond van hun Beschavingsmissie en hun strijd voor de Pax Romana der kleine volken. Terecht verzetten de Romeinen zich dan ook tegen dergelijke, door niets gerechtvaardigde eischen, en zij sloegen den opstand dus neer. Omstreeks het jaar 400 werden de Romeinen echter op laffe wijze door andere, onbeschaafde volken in den rug aangevallen en zij moesten terugtrekken naar Italië. Hiervan maakten de Frankische en Saksische stammen op sluwe wijze misbruik. Zij verdreven de laatste Romeinen uit ons land, waarbij zij voor de gemeenste strijdmiddelen niet

GESCHIE
Nederlandsche
samengesteld
zeven in
UITGAVE: LAGBLAD „DE HEL

terugdeinsden (vermomming als dienstboden, aan twee kanten geslepen messen, valschermtroepen, e.d.). Het is evenwel uit Romeinsche kronieken voldoende bewezen, dat de terugtocht der Romeinsche legioenen succesvol is geweest. Helaas werd door deze gebeurtenissen echter het jonge, teere plantje der Beschaving in ons land uitgerukt. En tegelijkertijd werd nog een andere, veelbelovende spruit op Nederlandschen bodem vertrapt en voorloopig uitgeroeid: het eerste Christendom.



Belangrijke jaartallen

Hoewel jaartallen door den Gemiddelden Nederlander over 't algemeen slecht onthouden worden, behoort men de volgende als beschaafd mensch toch, wegens hun belangrijkheid, te memoreeren:

XIXI
VII,C
MCMMIIIL
XLCEIV
CDKML
(Leer deze jaartallen uit 't hoofd!)

Het Christendom

Door de Romeinen werd, behalve de Beschaving en de Pax Romana, ook het **Christendom** in ons land gebracht. Daar het Christendom een geestelijke vermenging was van de kulturen van onze Joodsche voorvaderen met de Romeinsche Beschaving, is het duidelijk, dat dit voor de ontwikkeling van het Nederlandsche volk van de hoogste beteekenis was, daar hierdoor het onbeschaafde, Germaansche element werd teruggedrongen. De groote, nog heidensche massa der Nederlanders zag dit helaas niet in en verzette zich tegen de Romeinsche christelisatie. Rome wist echter, met behulp van Gods genade en de gechristeliseerde Frankische soldaten uit Gallië, tot geluk van ons volk zijn wil door te zetten. Aan dit krachtdadig ingrijpen der Pausen en de zelfverloochening van een aantal Heilige Mannen hebben wij het te danken, dat ons volk nu een Christelijk volk is en tot den Hemel toegang heeft (met uitzondering van de ketters, Nazis en afgedwaalden).

De christelisatie der Nederlanders werd voor de eerste maal georganiseerd door den H. Petrus, die den **H. Egistus** naar ons land stuurde. De H. Egistus was echter uitsluitend aangewezen op Gods hulp en bereikte dus niet veel. Zijn opvolgers, de **H.H. Servaes, Dagobert en Eligius,** maakten, naast de genade Gods, ook gebruik van flinke legerkorpsen. Zij waren daardoor in staat, het christelisatieproces aanzienlijk te versnellen. De heidensche Germanen kregen nu de vrije keus tusschen gedoopt worden en het heidensche materialisme afzweren

EDENIS

le Beschaving

door

ektueelen

ELEFOON", AMSTERDAM

waarbij de Kerk de zorg voor hun wereldlijke bezittingen op zich nam), ofwel levend begraven, onthoofd, geradbraakt, opgehangen, verdronken, verbrand, gevierendeeld, gewurgd, geroosterd of gewoon vermoord te worden. **Verlicht door den H. Geest verkozen de meeste Germanen den Doop.**

De H. Willebrordus

Een der bekendste Heiligen in ons land was de **H. Willebrordus**. Zijn vader was **Wilgis van Northumberland**; zijn moeder was een **Oranja**, waaruit blijkt hoe nauw Engeland en het Huis van Oranje sinds eeuwen met onze Beschavingsgeschiedenis verbonden zijn.

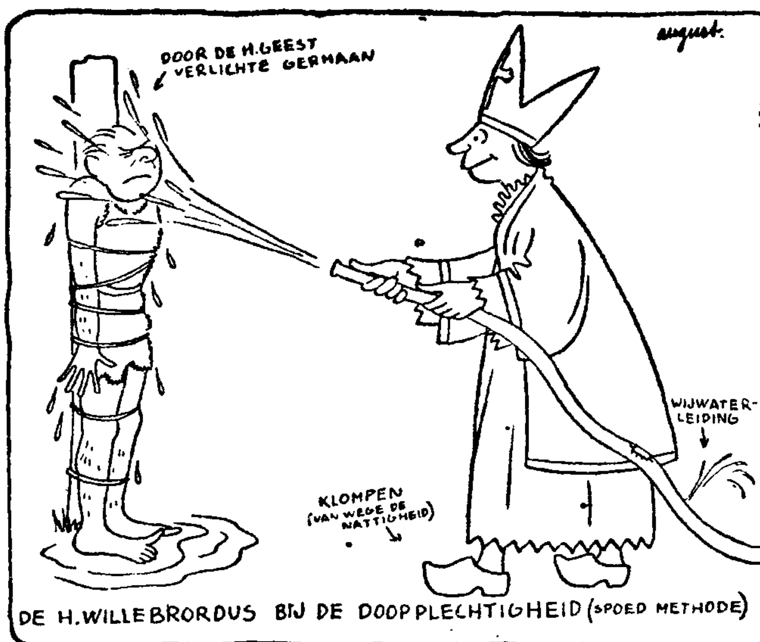
De H. Willebrordus werd door den H. Egbertus naar de Onh. Friezen gezonden, om hen in H. Friezen te veranderen. Door de gebrekkige bootverbindingen van die dagen landde hij echter in Utrecht en stichtte daar den Dom. Naderhand heeft hij, met Gods en des Frankenkonings hulp, zooveel Nederlanders tot het Christendom gebroken en de onwilligen bestraft, dat hij in de Nederlandsche Beschavingsgeschiedenis bekend staat als de **H. Apostel der Hollanders**. Hij komt daardoor in de historiologie op één lijn te staan met andere groote Apostelen, zooals de H. Bonifacius, de H. Karel de Groote, de H. Cecil Rhodes, de H. Kardinaal Mercier en de H. President Roosevelt.

Bij zijn dood liet de H. W. 3 Testamenten na, en wel:

a. **Het Oude Testament** (O.T.)
b. **Het Nieuwe Testament** (N.T.)
c. **Het Testament van Willebrord** (W.T.)

Van deze drie H. Boeken was het laatste ongetwijfeld het belangrijkste. Het behelsde de verdeeling van zijn nalatenschap, welke omvatte:

1. het klooster Echternach;
2. kerken in Antwerpen, Bakel en Rinderen;
3. de dorpen Badelingen, Matzen, Osweiler, Bergheim, Steinheim, Susteren, Bollendorf, Elst, Adrichem, Egmond, Velsen, Oegstgeest, Heiloo, Boekholt, Wijneghem, Vogelaar, Weerd, 's-Hertogenbosch, Boeschot, Poppel, Alfen en Dongen;



DE H.WILLEBRORDUS BIJ DE DOOPPLECHTIGHEID (SPOED METHODE)

4. landerijen en goederen te Trier, Arnstadt, Mühlberg, München i. W. en Hammelsberg;
5. kroondomeinen in en om Utrecht;
6. nog eenige andere, kleinere bezittingen.

Wanneer men nu weet, dat de H. Willebrordus straatarm in Nederland voet aan wal heeft gezet, blijkt hieruit terstond de zegen Gods, die op zijn zendingswerk in ons land heeft gerust, volgens het bijbelwoord: Geeft en ulieden zal gegeven worden. Ook hierin is hij te vergelijken met Groote Nederlanders uit onzen tijd, die eveneens als bezitloozen hierheen kwamen en ons land schatrijk weer verlieten, zooals de beide historische figuren uit onze nieuwste geschiedenis, Barmat en Wreszynski.

Uit H. W.'s 3e nagelaten Testament blijkt ook zijn krachtige houding tegenover de ketters en heidenen, die zoo gunstig afsteekt tegenover het slappe, weekelijke liefdebeginsel van het Nieuwe Testament. De H. W. sluit daarin weer volkomen aan bij de oorspronkelijke opvattingen van onze voorouders, zooals deze waren neergelegd in het O.T. Ter illustratie geven wij hier een gedeelte van het slot van het W. T. weer:

„Wie zich teeghen dit Testament verzet, die vervalle vooreerst in de gramschap van den almooghenden Godt en van de Heilighe Engelen (1); hij werde afgesneeden van alle kerken en van het ghezelschap der Christenen; en zijn deel zij met Judas die daar den Heere verraaden heeft, en met Dathan en Abiron, die levendig door de aarde zijn verzwolghen. In den naame des Heeren en door de magt die de Bisschoppen door den Prins der Apostelen Petrus is gegheeven, zoo scheiden wij hen van den schoot onzer Moeder de H. Kerke en wij verdoemen hen met den vloek der eeuwige vermaledijdinghe; zoodanig datse noit door eenigh mensch herstelt mooghen worden en geenen ommegank met de Christenen hebben."

De H. Bonifacius

Ook H. W.'s opvolger, de **H. Wynfreth-Bonifacius**, was van Engelsche afkomst, uit het klooster Adestancastre. In onze landen staat hij bekend als de **Vernieuwer des Geloofs**. Het was n.l. vóór zijn tijd gebruikelijk, **dat de** pastoors en bisschoppen **wettelijk** gehuwd waren. De H. Bonifacius maakte de pastoorshuwelijken **voortaan onwettig en vernieuwde daardoor het Geloof**. Verder roeide hij nog veel ketters en heidenen uit en werd daardoor een groot Heilige en Apostel.

De H. Klaas

Het meest bekend in onze Geschiedenis is echter de **H. Klaas**, een Spaansch Heilige, die elk jaar omstreeks 5 December op een wit paard naar ons land komt, om de kinderen van ouders, die het betalen kunnen, met geschenken te overladen. Zijn naam wordt vaak verbasterd tot Sinterklaas, Sint Nicolaas of de Greef van Halfvasten. Ter eere van hem heeft men in Vlaanderen een stad naar hem genoemd. Hij was een goedaardig Heilige, die geen vlieg kwaad zou doen, en wordt daarom in 't algemeen niet zoo heilig beschouwd als b.v. de H. Willebrord of de H. Bonifacius.

(Behalve Heilige Klazen bestaan er ook politieke Klazen, die men niet met elkaar moet verwarren.)

(1) Uit de kronyken blijkt niet geheel duidelijk, of hier H. Engelen dan wel H. Engelschen zijn bedoeld. H. W. was immers van Engelsche (= Britsche) afkomst.

KORT REPETITORIUM

1. Tel in het Romeinsch van 1 tot 100 en terug. (Tel aandachtig en langzaam; val niet in slaap!)
2. Wat gebeurde er in VILICX, in IMDIIB, in PGCV v. C.?
3. Vertaal in het oud-Germaansch:
   Romulus muros Romae aedificat.
   Equos et tauros Dianae immolat.
4. Vertaal schriftelijk in het Latijn (elke regel op een nieuwe bladzijde!):
   1. Gij zoudt door den brand verschrikt geworden zijn, indien gij niet onverschrokkenen gemoeds waart geweest.
   2. Solon, den dood van zijnen zoon hoorend en beginnend zich op de borst te slaan, ving aan het overige te doen, wat zij gewoon zijn (te doen), die door groote smart getroffen zijn.
   3. Indien zij op zee gestorven waren, zouden wij treurig zijn. (Zij zijn echter in bed overleden.)
5. Omschrijf in een opstel van niet meer dan 1000 woorden, hoe gij het zoudt aanleggen om Apostel en Heilige te worden. (Schrijf vooral duidelijk, de fouten worden door ons gratis gecorrigeerd.)
6. Bewijs, met behulp der analytische meetkunde en der Nepersche logarithmen:
   1. **dat de Heer met ons is,**
   2. **dat H.W. > H.B. > Sinterklaas.**
7. Los op:

$$\frac{2258^1/_3 \text{ kloosters} + 49296^5 \text{ dorpen} - 502 \text{ km/u.}}{485773{,}99 \text{ ketters} \times i(26/7 + 11{,}1 \text{ heidenen})} = O$$

(Voor de oplossing van deze vergelijking moet men bedenken, dat alle soorten wederkeerige vergelijkingen kunnen worden herleid tot

$$P_0x^4 + P_1x^3 + P_2x^2 + P_1x + P_0 = 0!)$$

Uit het dagboek van David Cohen

15)

16 April.

Na overleg met Rebbe Samuel heb ik besloten, om op het voorstel van de weduwe Goedejans in te gaan. Ik moet het terrein van mijn werkzaamheden op den duur toch naar Amsterdam verleggen, om in de nabijheid van mijn eigendom, van directeur Meergeld te kunnen vertoeven. Het is wel jammer, dat ik dit goudmijntje op moet geven. Maar misschien is er op den duur toch nog wel een mouw aan te passen. In ieder geval, van nu af aan komen alle verdiensten van de zaak in mijn zak. De weduwe en haar dochter willen niet het minste aandeel hebben in de winst, die op zoo'n schandelijke manier verkregen wordt. Maar aan den anderen kant voelen zij zich verplicht, om zoo lang te werken, tot zij de schuld met de rente hebben afgelost. Ik kan dat slechts prijzenswaardig vinden.

———OOOOOOOO———

Halt, lieve lezer. Ik voel mij gedwongen, om weer even mijn dagboek te onderbreken en eenige beschouwingen te houden. Gij zijt toch, hoop ik, het doel van dit dagboek niet vergeten? Ik wilde u immers aantoonen, hoe eerlijkheid en deugd broodnoodig zijn voor een kapitalistische maatschappij en dat het dus een infame leugen is, wanneer men beweert, dat het kapitalisme de deugd en de moraal van de maatschappij ondergraaft? Welnu, in bovenstaande bladzijden hebt gij er weer een ondubbelzinnig bewijs van. Als de weduwe Goedejans en haar goede dochter Rika niet zoo deugdzaam geweest waren, hadden zij waarschijnlijk minstens een aandeel in de winst van het kleine zaaltje opgeëischt. Dan had het nog lang kunnen duren, voor ik kapitaal genoeg had, om een gelegenheid in Amsterdam te openen. Maar door hun deugdzaamheid werd ik in staat gesteld, om binnen afzienbaren tijd mijn groote zaak te beginnen.

Geprezen zij de Heer Sabaoth, die den christenen deugd en eerbaarheid mee heeft gegeven op hun levenswandel, waardoor de zonen van het uitverkoren volk in staat worden gesteld, zich schatten op aarde te verzamelen tot meerdere eer van den Heer Sabaoth.

Vergeef mij, lieve lezer, deze kleine interruptie. Ik werd er door een innerlijken geest toe gedreven.

———OOOOOOOO———

Ik heb vandaag een paar meisjes als diensters aangenomen. De weduwe en haar dochter kan ik niet langer in de zaak gebruiken. De klanten zien graag een opgewekt gezicht, als zij bediend worden. Moeder en dochter liepen steeds met bedroefde gezichten rond. Zij zorgen nu alleen nog maar voor de keuken. Eigenlijk doet Rika het alleen, want de weduwe sukkelt op het oogenblik erg met haar gezondheid. Zij blijft soms dagen lang op bed. Gisteren heeft zij mij gezegd, dat zij al lang de zaak verkocht zou hebben, als zij met de opbrengst daarvan alle hypotheken af had kunnen lossen. Nu hoopt zij nog maar, dat ik spoedig mijn 8000 gulden verdiend zal hebben, zoodat de zaak weer van haar wordt en zij er weer een gewoon koffiehuis van maken kan.

De meisjes, die ik gehuurd heb, zien er aardig uit. Ik heb er vier voor de groote zaal genomen en twee voor de kleine. Misschien moet ik het aantal voor de kleine wel uitbreiden op den duur. Het is nog maar een proefneming. Het kan ook zijn, dat de klanten er niet van gediend zijn.

22 April.

Directeur Meergeld is op bezoek geweest. Hij maakte een inspectiereis in Den Haag voor zijn filialen. Daar wij zoo'n goede klant geworden zijn het laatste jaar, wilde hij de zaak persoonlijk eens bezoeken. Hij deed zeer vriendelijk tegen mij. Hij was schijnbaar totaal vergeten, hoe diep hij mij beleedigd had tijdens ons onderhoud in Amsterdam. Het beviel hem buitengewoon in de groote zaal. Daarop nam ik hem mee naar het kleine zaaltje. Het was juist tamelijk druk.

(Wordt vervolgd)



EEN POLITIEK KLUCHTSPEL VAN DEZEN TIJD IN ZES TAFREELEN

IV

door MARTIEN BEVERSLUIS

MEDEWERKENDEN:

Hollebollegijs	**De Ganzenhoeder**
Oome Jan	**Jan Jansen**
Nieuwsgierige Aagje	**Pietje Sekuur**
Jan Hen	**Piet Lut**
Wijntje	**Brave Hendrik**
Trijntje	**Bijdehante Ka**
Vroolijke Frans	**Hans Kijk in de Lucht**
Houten Klaas	**Ongeloovige Thomas**
Manusje van Alles	**Joris Goedbloed**
Lange Lijs	**Jan Salie**
Magere Hein	**Jan Rap**
Zwarte Piet	**Piet de Smeerpoets**

Verlucht en afgewisseld door Duimelot met liedjes

VIERDE TAFREEL

JANSEN:

'k Ben heel de stad al rondgereisd,
maar 'k heb geen mensch gevonden,
die mij het goede pad aanwijst
of d' uitkomst kan verkonden.
Ik raak vroegtijdig hier vergrijsd
of raak verstrikt in zonden.

De één zit met zijn vingers stijf
gedrukt tegen zijn ooren.
Die wil van van 's levens wild bedrijf
geen enkle klank meer hooren,en
en die weer heeft zijn ziel en lijf
aan een manie verloren.



Hiér kruiswoord-puzzelt men en daar
rijdt men zesdaagsch in 't ronde,
of verft zijn haar voor 't oude jaar
of pokert zich ten gronde,
of plakt postzegels naast elkaar,
kweekt cactussen en honden.

U, met uw bollend buikj' en met
uw zelfbewuste kaken,
U met uw vette binnenpret,
U doet wellicht nog zaken?
Kunt U mij raden hoe 'k mij red
en mij gelukkig maken?



HOLLEBOLLEGIJS:

Heb je niet gehoord van den
Hollebollegijs,
een koe en een schaap en een
heel paard half
en een fust vol wijn en zijn gouden kalf,
dat hij hoog heeft opgetrokken?
Jansen! de weg naar het paradijs
't Is de beurs en de buik van Hollebollegijs.

JANSEN:

Hoe vind ik dien weg? O! wijs mij dien aan,
opdat ik dien hemel mag binnengaan.

GIJS:

Jansen! geleerdheid en kunst en zoo,
't zijn alemaal nutlooze dingen!
Dichters vergaan voor hun schrijfbureau,
helden verbloeden op 't veld, ozoo.
en worden herinneringen.
Maar ik heb het goud en het vet en de eer,
Jansen! wat wil je in 't leven nog meer?

JANSEN:

Hoe kom ik er aan, hoe raak ik er tot?
Ik zit maar bedrukt in dit ganzenkot.

GIJS:

Jansen! wees wijs en doe nèt als ik.
'k Ken maar één woord en dat woord is IK.
IK staat op mijn kop en mijn beurs en mijn ziel,
IK gaf er niet om als een ander ook viel.
Als IK maar bestond en IK maar genoot
en 'k zei tot de rest van de wereld: val dood!

JANSEN:

Hoe word ik zoo hard en hoe word ik zoo zwart?
Ik gunde tot heden een ieder z'n part.

GIJS:

Jansen! hou op met die domme moraal,
daar zal je nooit beter van worden.
Jaag op het wild hier, werk met den strik!
denk, jij moet dood, maar den buit, dien heb ik,
schiet op de arglooze horde!
Als je het geld hebt, dan koop je finaal
den staat en 't bewind en de heele moraal.

JANSEN:

Hoe word ik zoo groot? ik ben nog zoo klein!
en een tip van mijn burgergeweten doet pijn.

GIJS:

Geweten? Och Jansen, wàt zeg je, m'n vriend?
Nog nooit heeft men met zijn geweten verdiend.
Wat denk je, wat droom je, wat valt je toch in?
Geen kroon is van hout, en geen mijter van tin.
Nee bloedje, nee doetje, geweten is last
als je hand naar succes in de wereld tast.

JANSEN:

Hoe tast ik dan goed, nu tast ik nog mis.

GIJS:

Als je ziel eerst van steen òf van zilver is.
(hij posteert zich breed
midden op het tooneel)
In mijn hand wordt alles tot pulver of was
Om mij draait de wereld, want ik ben haar as.
Ik ben het Kaptaal en ik enkel beslis,
of het opstand of oorlog of vrede is.
De arbeiders heb ik geleid aan mijn band,
De staking gesmoord door één draai van mijn hand.
De kunst en de kerk en het burgerdom, Jansen,
ik gaf door mijn beurs en mijn koers hen de
kansen
De scholen, de bonden, partijen en Kamers
het waren mijn breekijzers, boren en hamers.
Ga weg! of ik maai je als koren van 't veld,
Want IK ben de baas hier, want Ik heb het geld.

JANSEN:

Maar ik heb den Put nog! Verlos mij en wijs
mij 't kronkelend spoor naar dàt paradijs.

GIJS:

Zet alles op allen, vraag leen of crediet,
zet af, speculeer, néem op ieder gebied.
Maar zwijg! want wat maak ik je wijzer als 't moet,
'k leef en ik teer op 't onnoozele bloed.
Want wàt moest ik doen voor de winst van mijn kas
wanneer er in Holland geen Jansen meer was?
(hij wil heengaan, doch aarzelt)

JANSEN:

Er zijn in dit leven mij veel gepasseerd
en raadden mij aan en raadden verkeerd.
De één zei 'k moest braaf naar gehoorzaamheid
trachten.
En de ander zei, dat ik de manna moest wachten.
De derde zei: loop naar den duivel! de vierde
zei: kijk naar de wolken de vijfde weer snierde.
De zesde trawant liet mij staan voor Piet Schut.
Wie trekt mij eindlijk eens op uit den Put?

GIJS:

Daar heb je er één, die j' een hand geven kan
Je wilt wat contanten? Daar is Oome Jan.
Die weet wel waar Abram den mosterd weghaalt!
Hier heb je de man, die voor alles betaalt.
Het beste.... het beste....
(hij gaat heen)

JANSEN:

Wat zal ik U wenschen?
U bent de gelukkigste onder de menschen.



OOME JAN:

Soms zorgen? U kijkt zoo bedremmeld
en sneu
den pot opgeteerd? en het leven
wat beu?

JANSEN:

Ik heb u, geloof ik, al eerder ontmoet?

OOME JAN:

Dat kan! Was u soms al eens eerder bankroet?

JANSEN:

U komt mij bekend voor! U heet Oome Jan?
A! bent u die Judas, die bloedzuiger dan?
aan wien ik mijn klokje een keer heb verpand
voor een appel en ei, meen ik....

OOME JAN:

...bij m'n verstand
ik wéet van geen klokje, ik heb er zooveel.
Ik neem en ik geef aan een ieder zijn deel.
Heb ik u geroepen?

JANSEN:

....nee nee.... dat is waar

OOME JAN:

Dat dacht ik toch ook, jongen, neem een sigaar.

JANSEN:

Nee, dank u, ik pas voor zoo'n stinkende lont.

OOME JAN:

Een fijne! een echte nog! bij me gesond!

JANSEN:

Hoe kòmt u er aan, zeker schandlijk betaald?

OOME JAN:

Nah! 'k Weet toch, waar Abram sigaren haalt.
maar.... we kunnen saken doen? hoorde ik goed?

JANSEN:

Ik weet niet, wat Jansen nog liever doet,
Met jou?

OOME JAN:

en waaròm niet? 'k Betaal je contant!
En helpen doe 'k graag... op een eerlijken trant.
Ik hou niet van knoeien, daar ken je me foor....
'k Zeg altijd, daar kom je geen leven mee door!
— een kaart voor textiel? of wat anders te veel?
Ik kijk voor een mazzel niet christlijk of scheel.
Wat zegt U? — De tijd is voor ieder mensch zwaar,
maar ik eet nog en drink en rook m'n sigaar.

JANSEN:

Man! Ratel niet zoo! Ik ben kaal als een rat
wat wou ik verkoopen? Mijn vrouw of m'n kat?
Mijn huis is gehuurd en mijn maandlijks salaris
houdt Ka en beslag ligt op d' inventaris.

OOME JAN:

Je zit anders, vind ik, nog piek in je kleeren.

JANSEN:

Da's alles! Ik kan me nog net presenteeren.

OOME JAN:

Nog net? Laat eens kijken! Nee, wacht nou is even,
Die hoed kun je misse! wat moet ik je geve?

JANSEN:

Schei uit, buiten dézen hoed heb ik er geen.

OOME JAN:

Dan draag je een petje.... ik heb er nog één!
Ik bied je twee kwartjes....

JANSEN:

..nee ..nee oome Jan..

OOME JAN:

Vijf centjes er bij. 't Is te veel! maar het kan..

JANSEN:

Eén gulden! 't is bijna een nieuwe en Ka
zal vragen of 'k gek ben....

OOME JAN:

da's larie, papa!
je zegt, dat ie afwoei des avonds op straat.
't Is immers stikdonker, m'n jongen! je praat

als de Engelsche zender, da's altijd probaat.
Ik geef twaalf stuiver, dan leg ik er bij!

JANSEN:
Drie kwartjes....

OOME JAN:
Te veel, maar de hoed is van mij....

JANSEN:
Ik kan zonder hoed eiglijk even goed loopen
je ziet er zooveel....

OOME JAN:
Neem een zakdoek met knoopen
als 't regent! Wat kost mij die gabardien?
Kom, haal nou geen gijn uit. Ik wil hem maar zien.

JANSEN:
Nee, nee, Oome Jan! maak jij nu geen grappen.

OOME JAN:
Mijn centen zijn goed en ik wil hem niet gappen.
(hij stroopt hem de jas af)
De voering is slecht. 'k Geef er vier gulden voor.
Dan is 't ie betaald! en niet armelijk, hoor.
Het lusje is los en de zak is kapot,
't model is beroerd en een gat van de mot,
nou ja.... omdat jij het bent, neem ik hem aan.

JANSEN:
Geef op, ouwe schooier, ik denk er niet aan.
Ik heb nog één zomerjas en met vlekken.

OOME JAN:
Wees blij, dat je iéts hebt om aan te trekken!
Wie loopt er in dezen tijd dik in de kleeren?
behalve de schatrijke dames en heeren?
De helft van 't publiek loopt toch even gezond
op sandalen in allerlei afdankertjes rond!
Vijf gulden! en anders dan trek je hem maar aan.

JANSEN:
Ik kan eiglijk óók in m'n zomergoed gaan,
da's waar, maar mijn vrouw....

OOME JAN:
beste jongen, je zegt
dat j' hem in een café op een stoel hebt verlegd.

JANSEN:
'k Ga nooit in café's!

OOME JAN:
nou, dan wordt het toch tijd,
daar krijg je relaties — huiselijkheid.
En warmte voor niks en het licht en de krant.
Vijf gulden! zeg, ken je die mop van Berlijn.
de mof moet in Rusland bevroren zijn
want er waren geen moffen genoeg! Is 't ie goed?
Die jas was te duur, maar ik help als het moet.

JANSEN:
Je geeft toch een pandbrief?

OOME JAN:
natuurlijk! meteen!!
gelijk met je centen. 'k Bezwendel geen één.
Wat kost je dat pakje? het jasje alleen?

JANSEN:
Zeg! ben je niet wijs?

OOME JAN:
Nog een Engelsche stof!
't Voelt goed in de vingers, een beetje te grof!
Je draagt het maar slordig, ik zal 't je eens leeren
trek uit....

JANSEN:
....ben je stapel?

OOME JAN:
Maar effe probeeren!
Je schreeuwt als zoo'n zwarthals der nieuwe orde

JANSEN:
Wie zegt, dat ik zelf geen lid ben geworden?

OOME JAN:
Dan ben je niet stom, want het zit in den tijd,
een beetje meer jen en ordentelijkheid!
Daar ben ik wel voor! 't Was een rommeltje hier,
'k Zeg tegen m'n vrouw laatst: geef mij een papier
ik teeken er óók voor. Toen zeit ze: maar oome
daar mogen alleen maar Germanen in komen.
Ik zeg: dat is jammer ,want 'k voel daarvoor, meid.
Wat denkt U? Ze winnen? 'k Heb het altijd gezeit!

JANSEN:
Mijn vulpen! Pas op!

OOME JAN:
'k leg een kwartje er bij;
met 't jasje te samen één knaak? 't Is voor mij.

JANSEN:
Je wou zeker, dat ik door Ka wordt vermoord.
Geef hier, Oome Jan, maak geen gekheid!

OOME JAN:
M'n woord!
drie gulden! de lucifers kan je dan houden.
Zeg vader! ben jij zoo benauwd voor de vrouwen?
Man! heb je geen jumper van stevige wol?
da's goed voor twee jassen! Maar dàt hou ik vol,
ze zullen 't nooit winnen als Engeland wint —
Wat zegt U? En Roosevelt is óók geen kind.
Maar tja, 't is afwachten! Ze liegen toch allen.



JANSEN:
Nu laat u mijn zaakje al achter u vallen?
Ik kan toch m'n eenige jasje niet schenken?

OOME JAN:
Straks koop je er twee voor dien prijs!

JANSEN:
zoudt u denken?

OOME JAN:
Natuurlijk? Ze liggen bij stapels voor 't raam
je hebt meer aan vleesch, dan die rommel te saam.
Wat kost me die jumper? Toe, laat effe zien
Een gulden, een kwartje. Dat maakt samen tien.

JANSEN:
Tien gulden, ik heb z' in geen tijden bezeten!
Soms had ik tien cent om een broodje te eten,
Soms had ik wat geld voor een stiekum gelag
die 'k nam uit den kous! als Ka het niet zag
Tien gulden! Tien Gulden! een hemelsch bedrag!
Als 'k thuiskom, wat zal ik dan zeggen?

OOME JAN:
je zegt
dat een snaak der W.A. je heeft nedergelegd,
beroofd en geplunderd.

JANSEN:
dat kan niet.

OOME JAN:
O nee?
daar doen ze 't toch ook in de radio mee.

JANSEN:
Waarmee?

OOME JAN:
met die praatjes van Churchill & Co.
van roovers en tuig! en ze slikken 't. Ozoo!
Die schoenen zijn goed, maar de leest is er uit.



NIEUWSGIERIGE AAGJE:
(die reeds te luisteren stond)
Pas op! malle Jansen! die jood
kleedt je uit

JANSEN:
Ik zit in de put en 't is geld, dat hem dempt.

AAGJE:
Nu zit je nòg dieper! Je staat in je hemd!

OOME JAN:
Hier zijn de contanten. Het briefje komt morgen.

JANSEN:
Je teekent het netjes!

OOME JAN:
(snel weggaand)
ik zal er voor zorgen.

AAGJE:
Zoo'n [illegible]eerpijp, dat hèb je van Israël, Jansen
Nou za[illegible] je bij Ka straks de poppen zien dansen.
Mijn arme Jansukkel! m'n liefste mallootje.
Ik kwam net op tijd.... of je stond in je blootje.

JANSEN:
Wat heeft het voor zin, om mij nog te bespotten?
En wie is U eiglijk?

AAGJE:
zeg maar: vlotte Lotte
Mijn naam is Nieuwsgierige Aagje! Misschien
omdat ik graag achter de schermen wil zien.

JANSEN:
Mijn leven was Russisch tot heden, vrouw Lotte
Veel plannen, veel helpen, maar 't wou maar
niet vlotten.

AAGJE:
Ik wist het!

JANSEN:
U wist het? nu staat u te mallen!

AAGJE:
Nieuwsgierige Aagje weet alles van allen!
'k Heb voelhorens, 'k heb een antenne en taster.
Een volk, zooals hier, dat als jij is vervallen,
heeft aandacht voor mij!

JANSEN:
hoe bedoelt U?

AAGJE:
....voor laster!
Het snuffelt als ik graag in andermans zaken
Het leeft als het andren zwart kan gaan maken.
't Is tuk op schandalen! 't is blij en voldaan
als het Jansen een keer in zijn hemd kan zien
staan.
't Leest kranten, alleen om sensatie-berichten
't Is dol op verloopen en vreemde gezichten
't Is tuk op een scheiding of scheeve moraal
't Leest graag over sexe in duidlijke taal.
Het mint vlotte Lotte in taal en muziek,
Wanneer je maar meelalt, dan heb je 't Publiek!

JANSEN:
Een zeer miserabele les, die jij geeft!

AAGJE:
Ach nee, brave Jansen! Men dènkt niet....
men leeft!
Men hoort naar wat ieder hier doet én beweeert
Men zegt wat mèn zegt, en al is 't ook verkeerd,
men leunt op elkander.

JANSEN:
....of parasiteert.

AAGJE:
Oók goed, maar men wordt niet verbitterd als jij.
Men tobt niet, men doet maar en denkt er niet bij.
Kom Jansen, vergeet één moment eens jezelve
en kruip eens omhoog uit je keldergewelven.
Mijn spreuk is: omhels maar en wisch je weer af!
Wees jong tot je grijs bent! Dan: snel in je graf.

JANSEN:
Het klinkt zeer verleidelijk, Aagje! da's waar....
Wij Jansens, wij leven, geloof ik, te zwaar.
Wij denken te veel over zaak en gezin....

AAGJE:
Natuurlijk! mijn liefje, daar zit ook wat in!

JANSEN:
Wij moesten meer los zijn, meer.... ja....

AAGJE:
meer elastisch!

JANSEN:
Precies als je zegt en wat vlot

AAGJE:
en fantastisch!

JANSEN:
Niet zoo zwaar op de hand! niet zoo vast als een
kaas,
niet zoo stijf als een bok uit de buurt van
Hooghalen.
niet zoo grauw en zoo loom als de Lek en de Maas,
Geef me eerst eens een zoen.... zoo!

JANSEN:
Ik voel me wat.... ja....
beroerd is het woord niet

AAGJE:
je denkt weer aan Ka?

JANSEN:
Een beetje misschien, maar 't komt alles wat snel.

AAGJE:
Da's niets, domme gans, dat verandert nog wel.
Jou Ka staat nog tusschen de spruitkool te wenken,
die postzegel bleekt wel een keer....

JANSEN:
...zou je denken?



AMERIKAANSCHE GRAANPERIKELEN

NIEUWS VAN DE TARWECONFERENTIE TE WASHINGTON

(Van onzen medewerker buitenland)

't Waren, allen propagandaredevoeringen ten spijt, de binnenlandsche moeilijkheden, welke de Ver. Staten in den oorlog dreven. Want de met zooveel ophef aangekondigde en zoovele milliarden dollars verslindende New Deal-politiek van Roosevelt had de oplossing niet gebracht. En hoewel de positie, waarin de Amerikaansche industrie verkeerde, nu niet bepaald fraai kon worden genoemd, vergeleken bij de situatie, waarin sedert een lange rij van jaren de landbouw in de Ver. Staten verkeerde, zag zij er nog rooskleurig uit. Enkele cijfers kunnen dit op welsprekende wijze aantoonen. Van het totale inkomen, dat in 1940 ruim 75 milliard dollar bedroeg, nadat het (ondanks het optreden van Roosevelt, die het met die crisis wel eventjes zou klaarspelen en ondanks een niet geringe bevolkingstoename) in 1929 nog ongeveer 83 milliard dollar had bedragen, maakte 't aandeel der landbouwende bevolking nog geen 10 pCt. uit. De kern van de moeilijkheden van den Amerikaanschen landbouw school in een geweldige overproductie, waardoor het nooit gelukte de producten af te zetten tegen loonende prijzen. Langs twee wegen werd getracht een oplossing te vinden. In de eerste plaats probeerde men de afzetmogelijkheden te verhoogen. Binnen de grenzen van het land gelukte dit niet, omdat het inkomen van den Amerikaanschen arbeider niet hoog genoeg was (er waren steeds tien tot dertien millioen werkloozen), het buitenland kon niet afnemen, omdat Amerika de goederen, waarmede het wilde betalen, niet wenschte te accepteeren uit vrees hierdoor de eigen industrie weer nieuwe moeilijkheden te bezorgen. In de tweede plaats werd getracht de productie te verminderen, hetgeen wel den belastingbetaler op geweldige uitgaven kwam te staan, doch niet tot tastbare resultaten leidde.

In 1940 kwam de „Farm Security Administration" — een officieel regeeringsbureau — tot de ontstellende conclusie, dat er op het platteland der Ver. Staten ongeveer 3½ millioen menschen „over" waren, waarvoor in de steden ook geen werk was te vinden. Daarvan waren er twee millioen tusschen 15 en 30 jaar, in de beste jaren van hun leven dus. Dit kwam omdat de kleine, zelfstandige boer het op den duur niet kan bolwerken tegen de groote „fabrieken" van landbouwproducten, welke, werkend met groote kapitalen en gebruik makende van een tot in het uiterste gemechaniseerd arbeidsproces, kunnen produceeren tegen de laagste kostprijzen. Dit ondanks het feit, dat de kleine boer, hard werkend, zichzelf iedere luxe ontzegt en in voortdurende armoede leeft. Want van ruim anderhalf millioen boerderijen bedroeg de netto-opbrengst minder dan vijfhonderd dollar, waarvan weer ongeveer 800.000 nog niet eens een netto-opbrengst van 250 dollar konden halen. En wanneer men dan weet, dat een tweede officieele instantie becijferd heeft, dat een gezin van vijf personen in de Ver. Staten tenminste een inkomen van circa tweeduizend dollar behoeft om een menschwaardig bestaan te hebben, zal men wellicht eenig begrip krijgen van de omstandigheden, waaronder de boerenbevolking nu reeds jaren lang voor het overgroote deel leeft. Dan zal 't minder verwondering baren, te vernemen, dat ongeveer drie millioen Amerikanen als „hobo's" (een soort landloopers) langs de wegen trekken in de hoop hier of daar iets machtig te worden, dat althans voor dien dag het verder leven weer mogelijk maakt. En men zal zich daarnaast misschien kunnen voorstellen, hoe het komt, dat ongeveer de helft der boerderijen in de Ver. Staten zonder pachter blijft, terwijl op de resteerende, dan nog wel verpachte hoeven, ongeveer een derde deel der boeren het nog geen vol jaar weet uit te houden. Dat is de bodemverbondenheid in Gods own country......!

Met deze en andere moeilijkheden voor oogen werd onlangs te Washington weer eens een tarweconferentie gehouden. Weer eens, want feitelijk is men over dit onderwerp al sedert het einde van den vorigen wereldoorlog aan het delibereeren. Waaruit al direct blijkt, dat deze conferenties nog niet veel geholpen hebben, anders zou het toch waarlijk niet noodig zijn steeds weer dezelfde problemen te behandelen. In het kort komt het resultaat van deze laatste conferentie hierop neer, dat besloten werd, dat de vier groote exportlanden, t.w. de Ver. Staten, Canada, Australië en Argentinië een voorraad van niet minder dan 100 millioen bushel tarwe zouden aanleggen, die dan na den oorlog ter beschikking van Europa zou worden gesteld. Die goede Amerikanen toch, die midden in oorlogstijd er al weer op uit zijn om ons, wanneer de vrede eenmaal is geteekend, uit de narigheid te helpen. Alleen maar jammer, dat er niet bij gezegd werd tegen welke condities wij al dat graan zouden mogen ontvangen. Want cadeau geven...... dat strookt nu al heel weinig met de kapitalistische principes, die daar nog altijd opgeld doen.

Maar wat nu te beginnen met de rest? Alleen Argentinië zit momenteel al opgescheept met een voorraad van tegen de 200 millioen bushel en daar zal vóór de oorlog is afgeloopen nog wel het noodige bijkomen. Deze tarwe dan maar vernietigen? Het blijft een open vraag of er wel voldoende scheepsruimte beschikbaar is om al die tarwe een eind uit de kust in zee te smijten, wil het New-York en de overige uitvoerhavens tenminste niet vergaan als Stavoren, waarvan, volgens de oude legende, de haven reeds verzandde, toen er 1 scheepslading graan naar den bodem der zee verhuisde. Bovendien, gezien het koffie-voorbeeld in Brazilië, waar nu reeds 86.000.000 balen koffie werden vernietigd (en hoeveel wordt er hier in den zwarten handel voor één enkel pondje betaald?) zonder dat eenig resultaat behaald werd, biedt deze oplossing maar weinig aanlokkelijks. Daarom heeft men er thans dit op gevonden, dat tot een productie-beperking zal worden overgegaan, waarbij Canada 40 %, Australië 19 %, Argentinië 25 % en de Ver. Staten 16 % van hun eigen verbruik voor export zullen mogen gebruiken. Na den oorlog treedt het plan in werking...... indien er voor dien tijd tenminste geen nieuwe tarweconferentie wordt gehouden, waar weer nieuwe, nog betere oplossingen worden gevonden. En wat of er in werkelijkheid van terecht zal komen? Zelfs wanneer dit plan ten uitvoer wordt gelegd, blijven de voorraden in deze exportlanden nog zoo groot, dat er voor jaren en jaren nu reeds voldoende is.

Daarbij rijst de vraag — en het is de moeite waard het probleem ook eens een oogenblik van dien kant te bekijken — of Europa na den oorlog wel bereid zal zijn, dergelijke hoeveelheden graan te importeeren. Vóór den oorlog zou dit zeker het geval geweest zijn, doch belette de betaling in goud of deviezen den aankoop. Met het gevolg, dat Europa, noodgedwongen om aan deze je-geld-of-je-leven graanpolitiek te ontkomen, er meer en meer toe over ging zelf zooveel graan te verbouwen, dat het zooveel mogelijk van alle buitenlandsche aanvoeren onafhankelijk werd. Een proces, dat door het uitbreken van den oorlog natuurlijk sterk verhaast werd.

In de jaren 1927 tot 1931 voerde Europa per jaar ongeveer 16 millioen ton tarwe in, een hoeveelheid, welke in 1936 reeds verminderd was tot 11 millioen ton, waarvan Engeland alleen reeds 5¼ millioen ton voor zijn rekening nam. Sedert is de afhankelijkheid van Europa ten opzichte van de buitenlandsche tarwe-importen nog verder afgenomen en thans kan worden gezegd, dat, indien de opbrengst binnen de grenzen van het oude werelddeel nog slechts met 10 % toeneemt, iedere tarwe-aanvoer uit overzeesche landen overbodig is geworden. Deze ontbrekende 10 % zullen ook zeker nog wel komen. Want landen zooals Frankrijk en Hongarije, de Balkangebieden etc., kunnen bij intensievere bodembewerking hun opbrengsten nog aanzienlijk vermeerderen, terwijl — en deze post werd in de berekening niet meegeteld — de Oekraine, voor den eersten wereldoorlog terecht de graanschuur van Europa genaamd en thans, zooals wij het dezer dagen hoorden zeggen „een verwilderd Paradijs", er toe zal bijdragen, dat Europa geen tarwe-tekort, maar integendeel een tarwe-overschot zal kennen. Hetgeen eveneens zal gelden voor verschillende andere hoogst belangrijke graansoorten, zooals b.v. rogge. Daarom: wij mogen nu wel eens klagen over de nadeelige gevolgen der Anglo-Amerikaansche blokkade, wij zullen het nog meemaken, dat wij diezelfde blokkade danken, omdat zij ons werelddeel weer op eigen beenen leerde staan.

Op de Washingtonsche tarweconferentie werden fraaie resoluties aangenomen — waarvoor het dan ook een democratische conferentie was. Maar de werkelijkheid na den oorlog zal er wel iets anders uitzien dan de heeren graanspeculanten zich deze thans droomen. Dan zal Canada zijn overschotten misschien kunnen gebruiken om het hongerige Engeland op de been te helpen, Australië zal een taak vinden binnen de Groot-Oost-Aziatische ruimte en Argentinië, dat een verstandige neutraliteitspolitiek voerde, zal gelegenheid vinden de oude relaties weer aan te knoopen en, door graanproducten (in hoofdzaak veevoeder en oliehoudende zaden) te ruilen tegen de Europeesche industrie-producten, tot voordeelige zaken voor beide partijen te komen. Maar de Ver. Staten, die zullen naast hun zakken met goud ook nog eens de zakken met graan kunnen opstapelen; beide zaken zullen nooit meer in aanmerking kunnen komen als middel om Europa te bevoogden!

ALWEER WEESP!

Het smouzendom kan er nog rustig rooven!

Het is uit den treure herhaald, dat het z.g. medelijden, dat bij voorkeur door Nederlanders „van kerkelijken huize" (zooals ze zich zoo graag noemen) gedemonstreerd wordt met de vieze sjacheraars, bedriegers en oplichters, van oudsher onder den verzamelnaam joden bekend, te eenenmale misplaatst is. Ook is talooze malen er reeds op gewezen, dat het joodsche gevaar nog volstrekt niet geheel de kop is ingedrukt, maar dat, als ze maar even de kans krijgen (en die kans wordt hun ontegenzeggelijk nog in te groote mate geboden) de smouzen er op uit zijn om te stelen en te bedriegen en al hun oude zwendelpraktijken, waarvoor de onverbeterlijk-domme goyim zich gewillig als offer leenden, zoo onbeschaamd mogelijk te bedrijven.

Voor de nog altijd niets ziende en goedgeloovige medelijdende zielen, die van „die goeie joodjes" geen woord kwaad kunnen hooren, moge dan weer eens als leerrijk staaltje van de geraffineerdheid van het te lang gedulde ontuig dienen, wat zich weer in Weesp heeft afgespeeld, in het stadje waar sabotage, broodroof en hetze tegen de nieuwe orde hoogtij vieren op een wijze, zooals maar weinig elders wordt aangetroffen.

Toen Weesp onlangs van joden gezuiverd werd, bevonden zich daaronder ook twee voddenkoopers, J. en G. Presser, vader en zoon. Ook hun werd als voorloopige verblijfplaats Amsterdam aangewezen, maar omdat de vodden en lompen alsmede de oude metalen, die beiden ophaalden, van nut konden zijn, werd hun nog toegestaan, dagelijks naar Weesp te reizen, om daar hun oude bedrijf voort te zetten. (Dat er, behalve deze beide joden, ook een niet-jood in Weesp woont, die eveneens dagelijks per driewieler er op uit gaat om lompen en metalen op te koopen, maar overal bot vangt, omdat de honderden anti's liever den jood Presser bevoordeelen, schijnt door de jodenvereerders, die het bevoegde gezag moesten inlichten, opzettelijk verzwegen te zijn.)

Hoe hebben nu de beide joden, vader en zoon Presser, getoond de hun verleende welwillendheid waard te zijn? Wel, door op de oude wijze te knoeien, te bedriegen, te stelen en te helen. De politie-rapporten zijn, wat dit betreft, veelzeggend en laten niet den minsten twijfel.

Eerst kwam Gerrit Presser, de zoon, aan de beurt. Hij werd door de marechaussee er op betrapt, dat hij oud ijzer, afkomstig van een der voormalige Nederlandsche versterkingswerken bij Uitermeer, stal. Natuurlijk is hij ter beschikking van de Duitsche politie gesteld. En daar is ook pa Presser, die ontmaskerd werd door de marechaussee, niet als dief, zooals zoonlief, maar als kooper van gestolen lood, oftewel heler. Een 19-jarige jongen van een drukkerij in Weesp had zich laten verleiden een rol lood te stelen. Hij verkocht het lood aan een arbeider, die wel wist waar hij zijn buit kwijt kon en daarvoor bij pa Presser aanklopte. Natuurlijk was het zaakje gauw in orde en in het pakhuis van Presser werd het gestolen goed geborgen.

Maar toen kwam het mooiste, dat ook zoo kenschetsend is voor de jiddische mentaliteit. De marechaussee, wetende waarop ze pas tevoren Gerrit Presser weer had betrapt, nam hem eens in verhoor betreffende eventueele heling van het gestolen lood. Of Gerrit dáárvan ook iets wist?

En wat antwoordde de gauwdief? „Je bent mesjogge; mijn mot je niet hebbe.... Ga maar 's bij m'n vader in het pakhuis kijken." En de tip was juist, want het lood lag achter de deur. Van 't boeken in een register van dezen aankoop van lood door vader Presser was geen sprake geweest. Maar er kwam nog méér aan het licht. Toen het register — 't was natuurlijk in Amsterdam — op de proppen kwam, bleek, dat in den loop van 15 jaren zóó weinig geboekt was, dat de man er onmogelijk zijn boterham in had kunnen verdienen, en dat, terwijl ieder wist, dat de oude smous zijn mispoche behoorlijk had kunnen onderhouden.

Zóóiets geeft óók te denken, wat de contrôle door de Weesper politie betreft. Maar het gaat immers om „die goeie joodjes" en dan valt een „christenman", al is hij Weesper politie-agent, iemand niet graag lastig.

De bezem door Weesp!

Wie meenen mocht, dat J. Presser, na het opgemaakt proces-verbaal wegens heling, niet meer in Weesp zou mogen komen, vergist zich. Dagelijks kan men hem nog, evenals zijn zoon, door Weesp met den driewieler de „klanten" langs zien gaan, die „de arme joodjes" nog zooveel mogelijk bevoordeelen. En met bakfietsen, hoog geladen met allerlei spullen, komen deze aartssjacheraars weer thuis.

Wij eischen, dat aan een dergelijken niet alleen ridiculen, maar bovenal volksonteerenden toestand terstond een einde wordt gemaakt. Er is nuttiger werk te doen voor de smouzen!



Nationaal gezang

op een

Nationaal plein

Was het strikt noodzakelijk een zangfeest te houden? De vraag schijnt op het eerste gezicht wat hatelijk, maar ze komt voort uit de overweging, waarom deze Stichting Nationaal Zangfeest, die onder leiding van kam. Plekker, den burgemeester van Haarlem, het goede Nederlandsche lied wil propageeren, juist een zoo „nationaal" programma koos, waarin wel veel van ons verleden, maar hoegenaamd niet van onze toekomst werd gerept. De eerste regel uit Plekker's voorwoord in het programma-boekje luidt: „Een der vriendelijkste uitingen van de menschelijke beschaving is wel het goede lied." Heeft het er niet veel van alsof de heeren van het zangfeest zich vooral vriendelijk en dan nog open-top beschaafd hebben willen voordoen? Dit is werkelijk een verregaande dwaasheid in een tijd, waarin niet slechts de echo's der botsingen voortdurend hoorbaar zijn, maar waarin wij door strijd een volk aan zichzelf willen teruggeven. Niet vriendelijk of beschaafd, maar in „een volksche klassiek", zooals Wies Moens het onlangs in een lezing te Mechelen noemde — nl. het gerijpt volksche, dat niets zal hebben van klassicistische gelikheid en gepolitoerdheid, maar veeleer alles van den echt-gotischen drang, van de kracht en de kernigheid der Gotiek-van-alle-eeuwen. Het is zeker niet willekeurig, dat wij bij dit zangfeest denken aan een Vlaamsch dichter als Moens, die zoozeer met zijn werk uit het hart van zijn volk heeft willen leven.

Wellicht zullen inmiddels de Vlamingen Willem de Meyer en Peeters, die ook op dit zangfeest waren, Plekker c.s. wel hebben gezegd wat hier ontbrak. Dat was heusch niet alleen het falen van de geluidsinstallatie, zooals het langzamerhand bij dergelijke gelegenheden in Amsterdam gewoonte schijnt te moeten worden; kort vóór en onmiddellijk nà de uitvoering werkte de installatie prima. In de eerste plaats dienen voornamelijk liederen ten gehoore te worden gebracht, die niet vrijwel uitsluitend door koren, maar die door àlle aanwezigen kunnen worden gezongen. Immers, het verstevigen van den volkszang, zooals wij dit in Vlaanderen kennen, is het eenige, waardoor een zangfeest op zichzelf zijn rechtvaardiging kan krijgen; het doel moet niet zijn, om duizenden luisteraars op den Dam bijeen te brengen, maar om ons volk in den zang weer een open gemoedsleven te bezorgen — vrij en onweerhouden. Liederen als van Julius Röntgen of Henk Badings zijn daarvoor zeker niet geëigend, maar nog afgezien daarvan, ook de meeste andere liederen misten het element, waardoor men ze op dat oogenblik als spontane gemoedsuiting en dùs als noodzakelijk had kunnen ondervinden.

Niets van datgene wat ons in dezen tijd beweegt — behalve dan het „Naar Oostland willen wij rijden" — wat onze hoop en onze geestdrift heeft, wat ons stuwt en meesleept — niets van dit strijdbare, deze vervoering naar nieuwe grootheid en naar het beleven der gemeenschap uit de engheid van ons eigen bestaan was in dit programma te vinden. Het maakte den indruk, met opzet zoo onschuldig te zijn samengesteld, dat ook degenen, die op den Oranjezender zijn ingesteld, dit in patriottische rust konden aanhooren. Dit lijkt ons in dezen tijd een wat al te gezochte verbroedering....

Dat op het middengedeelte van den Dam bovendien vijftig cent per persoon voor een staanplaats werd gevraagd (na de opwekking aan de ouders, om toch vooral hun kinderen mee te nemen), ontneemt aan dit zangfeest ook in financieel opzicht de bedoeling om ter behartiging van onzen volkszang te dienen; eerder leek het een stap in de richting van het zangconcours.

Laat dan liever de Nederlandsche ꞨꞨ op Zondagmiddag door de straten trekken: tien tegen één dat onze jeugd dan eerder leert mee te zingen! Ook al kijken sommige pa's en ma's in het eerst wat beduusd.

DE AGRARISCHE OPBOUW IN EUROPA

(Van onzen Berlijnschen correspondent)

In het departement voor de voedselvoorziening in Berlijn heeft onder voorzitterschap van staatssecretaris Backe een conferentie plaatsgevonden, waarbij de Europeesche vraagstukken op agrarisch gebied werden besproken. Weliswaar zijn bij deze Duitsche gezagssfeer vallende landbesprekingen slechts de orde der den telkens door den betreffenden chef van het Duitsche landbouwkundig beheer aldaar vertegenwoordigd geweest, doch indien men nagaat, hoe ver deze machtssfeer zich tegenwoordig uitstrekt, dan moet worden gezegd, dat in Berlijn werd beraadslaagd over de voedselhuishouding van vrijwel geheel Europa. In Noorwegen, Denemarken, Nederland, België, Frankrijk, in het protectoraat Bohemen-Moravië en in het Gouvernement-Generaal, in de bezette gebieden in het Oosten van de Oostzee tot aan de Zwarte Zee, in Servië en Griekenland, overal zijn Duitsche deskundigen aan het werk om den landbouw omhoog te vijzelen, ten einde het hoofd te bieden aan de ten aanzien van het vasteland op touw gezette hongerblokkade. Zooals in het officieele communiqué te lezen staat, hebben de op de conferentie uitgebrachte rapporten een indrukwekkend beeld gegeven omtrent de verbeteringen in het productiesysteem en de intensiveering van den landbouw, die op Duitsch initiatief en naar het voorbeeld van den Duitschen productieslag al dadelijk in de bezette gebieden ter hand werden genomen.

Dat thans de toonaangevende mannen voor den eersten keer werden bijeengeroepen voor een gemeenschappelijke beraadslaging, geschiedde in overeenstemming met de door staatssecretaris Backe met klem bepleite opvatting, dat Europa qua voedselhuishouding een onafscheidelijk geheel vormt. Weliswaar was de samenwerking tot dusver reeds zeer intensief, doch het feit, dat er een centrale deskundige leiding bestaat, die met alle mogelijkheden op het gebied van het agrarisch beleid weet te woekeren en zorgdraagt voor een gezond evenwicht, is eerst thans ten volle aan het licht gekomen.

Op het oogenblik staan natuurlijk de oogstvooruitzichten en de maatregelen voor de winterverzorging in het middelpunt van de belangstelling. Waar het in weerwil van de ten behoeve van de voedselhuishouding getroffen voorzorgsmaatregelen niet valt te vermijden, dat zich ook in Duitschland zelf nog spanningen in de productie- en marktsectoren voordoen, daar spreekt het vanzelf, dat deze verschijnselen zich in de andere landen in nog sterkere mate hebben geopenbaard. De beoogde intensiveering van de bewerking van het land zou in die gewesten reeds tot uiting zijn gekomen in veel hoogere productiecijfers, indien de leemten (t.a.v. meststoffen, zaaigoed, machines en tewerkstelling), die zich elders voordoen, niet zooveel meer op den voorgrond traden, dan in Duitschland zelf het geval is. Zoodoende moet men zich in de bezette gebieden veelal vergenoegen met het invoeren van productiewijzigingen en wel voornamelijk met het verbreeden van de hakvruchtenbasis (aardappelen, beetwortels, enz.) alsmede met een scherper toezicht op de geproduceerde hoeveelheden.

Het probleem van den sluikhandel is vooral in het Westen steeds ernstiger vormen gaan aannemen, hetgeen met het oog op den onevenwichtigen productiegrondslag steeds grootere moeilijkheden bij de voorziening veroorzaakte. In verband met de omstandigheid, dat geheel Europa wordt getroffen door de Engelsche blokkade, spreekt het welhaast vanzelf, dat men daaraan slechts door gemeenschappelijke inspanning het hoofd zal kunnen bieden. Of het nu gaat om Frankrijk, om de Oekraine of om andere streken van Europa, in den tegenwoordigen voedseloorlog moet van elk gebied worden verwacht, dat de prestaties tot het uiterste worden opgevoerd en dat alle speciale wenschen naar den achtergrond verhuizen. En juist in dat opzicht is de centrale leiding een zaak van doorslaggevend belang.

ALLIANCE ISRAÉLITE UNIVERSELLE



כל ישראל ערבים זה לזה

Alle Joden zijn borg voor elkander.

Amsterdam, November 1938

Geacht Alliance Lid,

Het is overbodig U de verzekering te geven, dat de Alliance onder de onbeschrijvelijke huidige toestanden, intensief werkzaam is en op de bres staat voor het onderdrukte Jodendom. Het belangrijke en grootsche werk evenwel laat niet toe, dat hieraan te veel ruchtbaarheid gegeven wordt.

Hoe krachtiger de Alliance, hoe meer zij kan verrichten. Meer dan ooit moeten onze gelederen versterkt worden

Joden vereenigt U in de Alliance.

De eerstkomende postbestelling, waarbij ongetwijfeld ook Uw bijdrage, zien wij met belangstelling tegemoet.

Met Alliance-Groeten



LEON HIRSCHEL, Secr.



PRODUCE DEPT.

Cable-Address: BARTA-AMSTERDAM

Codes Used:
A B C 5th & 6th Ed.
Riverside, 5th & 6th Ed.
Bentley's complete Phrase with App.
Tanners' Council Ed.

Tel. { 37233 / 32333

Amsterdam-C., 17 Juli 1942
HEERENGRACHT 599/601

Een jodenbrief uit 1938 en een dito briefhoofd uit 1942. Het is toch maar duidelijk te zien, dat wij bevrijd zijn van de poodsche pest. Of zou er nog iets op te ruimen zijn?

AAGJE:
Ik ga op je knie zitten: Heb je 't niet koud?
Je hebt niet veel aan op den keper beschouwd.
Je haar wordt al zilver nog voor je iets hebt,
Je broek uit de plooi en je wangen verlept!
Nee! eigenlijk ben je niet aardig meer, Jansen.
Je moet eens wat drinken en keeglen en dansen.
Je moet eens totaal uit je slakhuisje komen,
Kom Jansen! ga mee! We gaan onder de boomen!

JANSEN:
Hoe laat is het?

AAGJE:
Man! wat kan jóu dat nu schelen?

JANSEN:
Wat wou' je dan, Aagje?

AAGJE:
nou.... bruiloftje spelen!

JANSEN:
Ja! kijk eens! ik heb daarvoor nog....

AAGJE:
geen permissie?

JANSEN:
Dàt niet, maar er wacht nog een
welstands-commissie,
waarin ik niet missen kan op me....

JANSEN:
als wàt?

JANSEN:
als vice-voorzitter!

AAGJE:
Ik hàd het gedacht.
Je ziet er naar uit! Kom dan bij me.... vannacht!

JANSEN:
Vannacht! wacht eens even, wat was er ook weer?

AAGJE:
Verzin eens iets pittigs! Of weet je 't niet meer.

JANSEN:
Ik krijg straks bezoek en die heer blijft logeeren.

AAGJE:
Wat is dat voor gast? Valt er mee te verteren?
Haha! brave jongen! Nu had je een kansje!
De steen rolde goed en je wierp op een gansje
En kijk! daar je Jansen bent, gaat het wéer over.

JANSEN:
Ik kom uit de klei

AAGJE:
...en bent bang onder 't loover.

JANSEN:
Ik zou graag een oogenblik wèg willen wezen,
dan kom ik weer bij....

AAGJE:
en gaat 't beursbericht lezen.

JANSEN:
Ik zou graag **dit bloed wel eens willen vergeten.**
Een Jansen is stom, maar hij houdt zijn geweten.
Da's jammer, lief Aagje! een Jansen is trouw
en mag ik het zeggen: ik hou niet van jou!

AAGJE:
Ik óók niet. Dat vraag ik niet, beste jongen
Maar 't bloed moet eens vloeien. Pomp lucht in
je longen.
Bezoek eens wat anders dan enkel commissies,
en doe eens wat zonder bepaalde permissies.
Bezoek eens een knijpje, begrijp je, m'n doetje,
En.... **knijp er eens uit!**
dat is heilzaam! Ik groet je!

JANSEN:
Misschien is het waar, wat je zegt van m'n leven;
'k moet een anderen draai nemen, 'k zie het wel in.
De man, die brutaal is en gas durft te geven
werpt steeds hooge nummers en haalt mij hier in.
Ik drijf als een gans op het rimpelig water
van' gister en vroeger en morgen en later.
tot naast mij een ander opvliegt op z'n vlerken
en zich in een vetteren poel weet te werken.
Misschien is het beter ook even **te vliegen;**
temminste mijn vleugels eens uit te slaan,
Ik blijf op mijn eigen copietje hier wiegen
en kijk steeds dezelfde voorbijgangers aan.
Zou 'k wagen? Zou 'k durven? **Nog enkele jaren,**
dan is het voorbij en dan vallen de blaren....

GANZENHOEDER:
Goed Jansen! sta op uit het kroos van je vijver
voor de winter invalt en het **water wordt stijver.**

JANSEN:
Waar zijn jelui nu, die me opjagen kwaamt?
Jan Jansen heeft eindlijk courage **verzaamd.**

GANZENHOEDER:
(tot de opkomenden)
Jan Jansen wil uitbreken! help hem een handje!
Den put is hij uit en hij wankelt op 't randje!
(de beker wordt geschud **met hulp**
der anderen, het **doek toont**

DE HERBERG:

De herberg! Wat wil je nog beter, Jan Jansen?
De droom is begonnen! nu keeren de kansen!
De wijn is de spiegel des bloeds en der wereld,
waar alles in opstaat en dartelt en dwerelt.
'**t Is goed, mijn gezellen!** Jan Jansen welaan!
Den inzet nog eens en verstek laten gaan.
(hij houdt den buidel voor)
Het werk laten rusten, één keer, zegt het spel
vergeet even alles! Vat vlam en leef wel!
Ik blijf op u letten, uw hoeder en herder,
Mijn gansje, speel verder!

TUSSCHENSPEL

DUIMELOT:
(komt fantastisch op het tooneel tuimelen
en zingt met orkest-begeleiding:)

Het hoogste liedje

De heeren van het rijke leven,
van veel ge-zag en geen verdriet,
die nooit iets aan een ander geven
zij zongen hier het hoogste lied.
Zij noemden zich de betere klasse
de welgestelden en van stand.
En ieder moest zich aan hen passen,
want zij bestuurden Nederland.
Refrein:

Men tracht het nog wel eens te zingen,
op hoogen toon in zekere kringen.
Maar of men 't heimlijk sist of fluit,
het hoogste liedje is er uit.



Het werd gezongen in kantoren,
in werkverschaffing en fabriek.
Je kon het uit den preekstoel hooren,
in bioscopen en kliniek.
Studenten brulden het in Leiden
of in de Witte in den Haag.
Of in de keuken bij de meiden,
van de oudste tijden tot vandaag.
Refrein:

Die in de melk wat had te brokken,
die had direct dien hoogen toon.
Hij daalde als je wat kon dokken
maar rees weer bij een hooger loon.
Het was van Joodsche compositie
en op de wijs van Eigen Baat.
Het thema was alleen: positie!
De ellebogen sloegen maat.
Refrein:

Wat moest de arme man niet hooren!
En de bedrukte winkelstand!
Er liepen haast in alle sporen
kruiwagens dóor ons vaderland.
En die zoo'n wagentje kon krijgen,
die reed een ander uit de baan.
Die overreden werd moest zwijgen,
en kreeg geen kans om op te staan.
Refrein:

Het heeft zoo schriel en valsch geklonken,
dat hoogste lied van dezen Staat.
Het is zoo smartelijk neergezonken
in de schaduw van de achterstraat.
Het snierde over arme erven
en kweekte vreeze en ontzag.
De hemel geve, dat het sterve.
en niemand het meer zingen mag.
Refrein:

Recht van uitvoering berust uitsluitend bij den propagandadienst van de N.S.B.

Nederlands aandeel in het Oostlandwerk

Een Duitsche beschouwing

In „Volk und Reich" schrijft Gerhard Sappok onder het opschrift „Der Osteinsatz der Niederländer ins Rahmen der deutschen Ostbewegung" over de oprichting der Nederlandsche Oostcompagnie en knoopt daaraan de volgende beschouwing vast:

Het bericht van de oprichting dezer maatschappij, die reeds thans de Europeesche werking op verren afstand van de nieuwe ordening in het Oosten toont, roept de herinnering op aan die prestaties, waardoor Nederlandsche **opbouwkrachten reeds vroeger aan den Duitschen arbeid in het Oosten hebben deelgenomen en daarbij meehielpen om er nieuwe levens- en kolonisatieruimte voor West-Europa te winnen en** West-Europeesche kultuur en kunst in het Oosten in **versterkte mate te doen gelden. Terwel het Nederlandsche aandeel aan** de Duitsche Oostbeweging zich in de **middeleeuwen in het groote verband van deze beweging voltrokken heeft** en daarom tot nu toe nog niet voldoende **in bijzonderheden** kon worden vastgesteld, hebben de Nederlanders bij het latere Duitsche Oostwerk een groote rol gespeeld en hun zeer eigene trekken nagelaten, die tot op heden duidelijk te zien zijn.

Toen na de succesvolle veldtochten van de Duitsche Markgraven de grens van het middeleeuwsche rijk over de Elbe-Saale-lijn naar het Oosten kon **worden verlegd en de nieuw gewonnen gebieden bewoond en in kultuur gebracht moesten worden, werden de bewoners van de Nederlanden aan**vankelijk **bij** voorkeur voor dit opbouwwerk gebruikt en wel hoofdzakelijk om de volgende redenen:

In de Nederlanden **zelf** had in den loop van de elfde eeuw de landsontginning dergelijke vorderingen gemaakt, dat hier **spoedig** bevolkingsoverschotten **optraden, die zeer** goed voor **werkzaamheden in** andere streken konden worden benut. Daar kwam bij, dat de **bewoners van de** zeekust door de voortdurende overstroomingen gedwongen waren bijzondere methoden voor de ontwatering, de indijking en het productief maken van moeras- en veenland uit te vinden. Daarom golden de bewoners van de Nederlanden reeds destijds als vakmenschen voor het bruikbaar maken van landstreken, die onder overstroomingen en moerasvorming **te lijden hadden. Naast deze groote vorderingen op het gebied der bodembewerking waren de Nederlanden destijds tevens beroemd** door hun bloeiende **linnenfabrikatie, vooral** weverij, die in Gent, **Iperen, Poperingen, Dendermonde, Kortrijk, Oudenaerde en andere plaatsen belangrijke fabrikatiecentra en in Brugge haar hoofdmarkt voor** linnenprodukten had. Daarenboven was Brugge **transitohaven voor** een groot deel van den totalen handel naar 't **Noorden en Oosten, die** hier de voortbrengselen **van den Middellandsche Zee- en Oriënthandel ontmoette. Uit deze beide voordeelen** van de Nederlandsche gebieden. **waarvoor Holland** tijdens de **middeleeuwen** nog geheel in den bloedskringloop van het Rijk was ingeschakeld, ontstonden hun werkings**mogelijkheden** voor den opbouwarbeid in het Oosten.

Toen in de 12de eeuw in het Noordoosten de **uitbreiding van het** machtsgebied door systematische kolonisatie van Duitsche kolonisten moest worden verzekerd, begon **Graaf** Adolf II von Schauenburg met de werving van geschikte kolonisten in het Westen. Over het verloop van zijn actie zijn wij nauwkeurig onderricht door de berichten van den priester **Helmond von** Bosau, die in 1143 mededeelt: „omdat echter het land (het oostelijke Holstein) verlaten was, zond de Graaf boden uit naar alle landen, naar Vlaanderen en Holland, naar Utrecht, Westfalen en Friesland, opdat allen, die door gebrek aan akkergrond in moeilijkheden verkeerden, met hun gezinnen optrokken...." In dezelfde bron bevinden zich berichten **over het** kolonisatiewerk, waarmee **Albrecht de** Beer in de Altmark een **aanvang** maakte: „Toen de Slaven meer en meer uit het land verdwenen, zond Albrecht boden naar Utrecht en naar de omstreken van den Rijn, in het bijzonder naar de bewoners van de zeekust, die onder het geweld van de vloeden hadden te lijden, naar de Hollanders, Zeeuwen en Vlamingen. liet hen bij groepen naar zijn land brengen en wees hen de woonplaatsen der Slaven als nederzetingen aan. Door deze immigratie werd het inwoneraantal der **bisdommen Brandenburg** en **Havelberg krachtig versterkt....**" Al mag het getal der toentertijd in het land gekomen Hollandsche kolonisten ook niet worden overschat, toch hebben zij zich blijvende verdienste verworven, doordat zij aan de eerste en daarom veelal moeilijkste étappe van de middeleeuwsche Oostkolonisatie daadwerkelijk hebben meegewerkt. Het voornaamste kolonisatiegebied der **Vlamingen** lag waarschijnlijk in de Elbevlakten ten Zuiden van Maagdenburg, Dessau en Wittenberg **tot** aan Forgau, tusschen **Bitterfeld** en Jüterborg. Hier en daar zijn Hollandsche **kolonisten in de 12de en 13de eeuw ook in andere streken doorgedrongen**, waar zij vooral als **vaklieden** in de weverij toegang **vonden. Zoo is** het **opbloeien van de textielindustrie** in de Altmark **in de 13de eeuw** waarschijnlijk een gevolg van Nederlandsche invloeden. Ook Silezië nam vroegtijdig kolonisten uit de Nederlanden op. Reeds in het begin van de 12de eeuw ontstond op den berg **Zobten bij Breslau een klooster van** Vlaamsche Augustijnermonniken, die uit de abdy **Arrovaise** in Artois stamden en die later verhuisden naar het zanderland in Breslau.

(Slot in het volgend nummer)

De trek naar het Oosten vanaf de twaalfde eeuw

(Kaart en legend aan „Der Weg zum Reich")

Oude Duitsche volksgrond

Teruggewonnen en gekoloniseerde Oostgebieden

Herdenking slag bij Warns

Men schrijft ons:

Zaterdag, 26 September a.s., is het de dag waarop vóór 597 jaren Friesche boeren en visschers in den slag bij Warns de overwinning behaalden op een machtig leger van Hollandsche, Vlaamsche en Bourgondische edelen met hun krijgsvolk. **Al zijn de vruchten van die zege door onderlinge twist en strijd van de Friezen zelf reeds in de 15e eeuw** weer verloren **gegaan, zoo** was toch de slag bij **Warns van groote** beteekenis voor het **Friesche volk** en werd de 26ste van Herfstmaand 1345 nog lange jaren als een nationalen herdenkingsdag geëerd.

Var meening, dat deze dag zijn plaats in de herinnering der **Friezen moet behouden**, heeft de Fryske Rie fen Saxo-Frisia besloten op den 26sten van deze maand **een** herdenkingsbijeenkomst te houden en wel in de Boerenschool te Rijs. De Heer Bonne Dijkstra van Zaandam zal de herdenkingsrede houden, terwijl er voorts een bezoek gebracht zal **worden aan** den historischen bodem op en om het Roode Klif.

Zij, die aan deze herdenking willen deelnemen, kunnen zich wenden tot het secretariaat van den Fryske Rie, postbus 266, Leeuwarden.

P.V. 1880/1 — Hoofdred.: George Kettmann Jr., A'dam. Uitg.: Stichting „De Misthoorn", A'dam. Druk.: Drukkerij De Vondelstad, Prinsengr. 346, A'dam. K 274